

Diss.
3071/23.

CENTURIA
Quæstionum Practicarum
DE
NOTARIIS
ET
EORUM OFFICIO

Quam
D. O. M. A.

Decreto & autoritate

Amplissimi Jctorum Ordinis,

in celeberrima Universitate Altorffina,

Pro summis, in Utroq; Jure, DOCTORALI-
bus honoribus, ac privilegiis consequendis,

Publice discutiendam proponet,

JOCOBVS BRINCKMANN
NORIMBERGENSIS

In Acroaterio Jctorum,

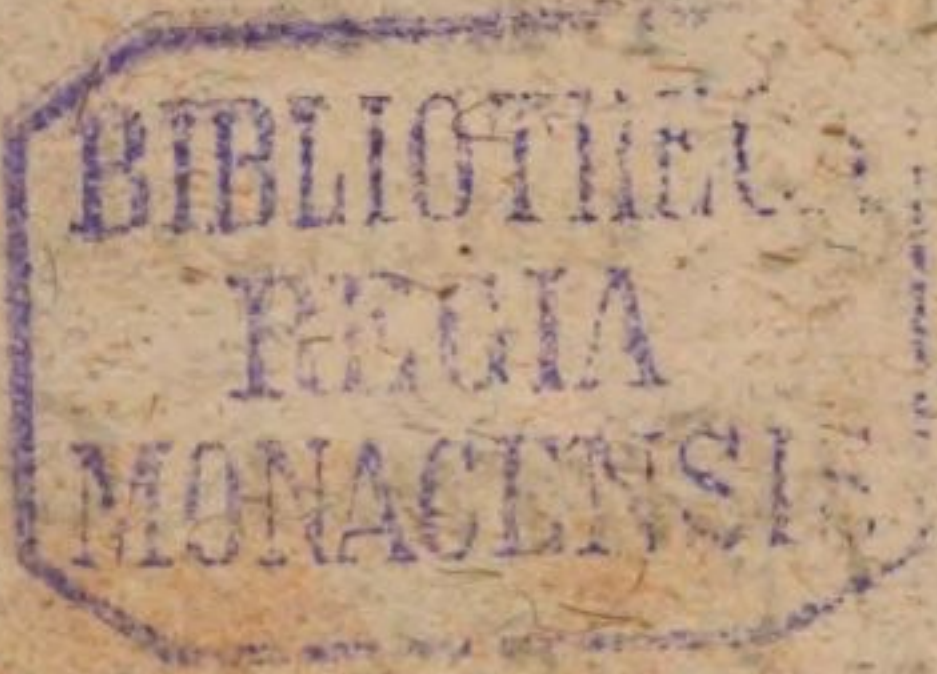
Ad diem Mensis Augusti

ANNO SALUTIS c1o1oc XXXIII.

ALTDORFFI

Recudit JODOC. GUILIEL. KOHLESIUS, Univers. Typogr.

Anno 1715.

CAPUT I.

*Continens Notationem, sive Etymologiam,
atque etiam Definitionem.*

POSITIO
I. **N**otarii a notis (a) dicuntur, quarum usus veteribus
perquam familiaris, & apud eosdem communiter
fere receptus fuit (b)

(a) Erant autem notæ signa, sive figla, *Const. tanta 2. §. ean-
dem autem pœnam. 22. Cod. d. Veteri jure enucl. & ciferæ*, ut vulgus
appellat; Ut plurimum autem literæ initiales singularum vo-
cum, quibus mirâ quadam scribendi celeritate veteres, in exci-
piendis iis, quæ dictabantur, usi sunt, ut ex Valerio Probo,
& Petro Diacono, refert *Nicolaus Antonius Gravatinus, in addit. ad
Praxin Romanam Vestrii lib. 2. c. fin. num. 3.* Indeque est, quod
primæ Tabellionum exceptiones, & informes abbreviaturæ,
notæ appellatæ fuerint, in *cap. cum P. Tabellio. pen. Extra. de fide
instrumentor. ut & ex l. inter eos 33. ibi: eos qui notis scribunt &c.
ff. ex quib. caus. major &c. colligi potest.*

(b) Hinc *Suetonius de Tito Imperatore, in ejus Vita n. 3.* tradit.
eum notis velocissimè solitum excipere, hacque ratione cum
Amanuensibus suis per ludum, jocumque sæpe certasse. Et
Cajum Jul. Cæsarem quoque hujusmodi literas singulares, sine
coagmentis syllabarum frequenter usurpasse testatur *Gellius lib.
17. Noct. Atticar. c. 9.* Item ex *Solino* refert *Freigius, in Orat. de
Antiquitatib. Roman. annexa Commentariis Romanarum Antiquita-
tum Rosini*; olim quendam fuisse, qui universum Homeri Poëma,
notarum beneficio, ita subtiliter in membranis descriptum ha-
buerit, ut illud totum levi putamine nucis concludi potuerit:
atque eodem etiam modo *Mirmecydes Milesius*, in sesamo,
minutissimo seminis genere, Distichum elegium aureis literis
depinxit, ut tradit de eo *Ælianus, relatus ab eodem Freigio dist. loco.*
Verum

Verum sequentibus temporibus has notas, propter obscuritatem, quam pepererunt, Imperator Justinianus rejicit, & ne codices, vel libri, siglorum malitias habentes, in Judiciis producerentur, sub gravi poena vetuit, in *d. constit. Tanta. §. eandem autem poenam. 22.* Cæterum de compendioso veterum scribendi genere, *Martialis quoque testatur. lib. 10.*

Nec calculator, nec Notarius velox.
Majore quisquam circulo coronetur.

Et lib. 14 Epigr. 208.

Currant verba licet, manus est volocior illis.
Nondum lingua suum, dextra peregit opus.

Vocantur alias Tabelliones, sive Tabularii, (a) a *Posit. 2.*
Græcis vero, *συμβολαιογράφοι, ταμιοί, (b) σημειογράφοι*
& *ταχυγράφοι, (c)*

(a) *l. contractus 17. C. de fide Instrument. l. ambiguitates 24. C. de testament. l. 1. C. de tabular. lib. 10. nomine deducto a Tabulis, in quibus olim scriptitatum fuit. Unde Tabellionatus officii appellatio descendit. c. sicut 8. Extra, Ne Clerici vel Monachi secular. negot. Ec. & in Novell. de Tabellion. 44. (b) Gothofred. ad Rubricam dictæ Nov. 44. (c) Petrus Gregorius Tholosan. in Syntagma Juris, lib. 47. c. 42. num. 4. Ec. 41. n. 2.*

Late vero patet Notarii vox, in genere quidem *Posit. 3.*
quibuscunque actuariis (a) attribuitur: Hic autem in strictiori significato illi tantum principaliter considerantur, quorum officium, circa scripturas contractuum, ultimarum voluntatum, & alia instrumenta publica, potissimum occupatum est. (b)

(a) Ut sunt Graffarii Judices. *Boër. decis. 222. num. 7. vulgo Gerichtschreiber* (quos etiam Notarios ad banchum vocant, *Freher de Existimatione lib. 3. c. 25. num. 10. Gallis vero Secretarii causarum dicuntur, Mascard, de Probat, conclus. 1101. num. 19.*)

allorumque officiorum, veluti hic Norimbergæ, die Land-Notar-
mund, Rug, und Haderichreiber etc. Tot enim fere eorum
sunt species, quot Magistratum, quibus inserviunt; hacque
ratione, alii in majori, alii in minori dignitate constituti cen-
sentur, de quo in sequentibus etiam aliqua dicenda erunt.
Veniunt autem in hac generali acceptione, Notariorum nomine
cum primis etiam Scriniarii, de quibus passim in Codice men-
tio fit, quorum alii dicuntur memoriales, *l. eos qui 11. Cod. de
Excusat. muner.* & adjuutores Primicerii. *l. fin. C. de divers. rescript.
& Pragmatic. sanctionibus.* Qui olim sub Primiceriis militantes
laterculi majoris curam exercebant, & omnium dignitatum,
administrationumque cognitionem habebant. *l. præclaram. 2. C. de
primicerio & secundicerio*: alii Epistolares, *arg. d. l. eos qui 11.
Cod. de Excus. muner. l. 1. & 2. C. de Privilegio eorum qui in sacr. palat.
milit. & libellerenses l. præcipimus. 32. §. huic saluberrimæ 3. Cod. de
appellat.* Videatur omnino hac de re Joachimus Stephani de Juris-
dict. lib. 3. c. 11. ubi fuse & in specie quoad Actuarios judicio-
rum id probe notetur, quod illi simul etiam debeant esse No-
tarii publici, a Comite Palatino, vel alio Potestatem habente
creati, secundum *Berlich. part. 1. conclus. 8. num. 16. per expres-
sum textum in c. quoniam. 11. Extra., de Probationibus. &c.*
(b) quorum definitio videatur in positione subsequenti proxima.

POSIT.
4.

Est autem Notarius persona publica, (a) authori-
tate Imperatoris vel Papæ aliorumque quibus hoc jus
competit, ad id constituta, ut varia hominum negotia
in scripturam publicam, & Authenticam redigat, ut
plenam fidem illa tam ad præsentium, quam postero-
rum memoriam faciat. (b)

(a) *l. Orphanatrophos. 32. C. de Episcop. & Cleric.* (b) de qui-
bus singulis ordine tractabitur in capitulis sequentibus.

CAP.

Qui possint creare Notarios?

CReare & constituere Notarios possunt, Primo Im- Posit.
5.
perator.

Et is quidem principaliter *Innocent. ad c. cum P. Tabellio 15. Extra. de fide instrumentorum*: Ubi rationem addit quod officium Tabellionatus sit contra jus introductum, cum chartæ vel corio animalis mortui sine alio adminiculo credatur, adeoque miraculosa sit probatio, credere pelli mortuæ, & supra Jus naturale, juxta *Felin. in d. c. cum P. Tabellio 15. num. 14.* Juri autem contravenire, nemini liceat nisi Principi *l. Princeps 31. ff. de legibus, arg. c. proposuit 4. ibi: secundum plenitudinem potestatis de jure possumus &c. Extra de concession. præbend.* Et quidem *Castrensis Cons. 34. num. 1. lib. 2.* Notarios creare de reservatis Principis esse dicit, non secus atque legitimare: cui tamen in hoc contradicit *Petrus Gilken. in tractatu de Præscript. p. 2. memb. 9. c. 7. Castrensem* autem sequuntur *Paris de Puteo in tract. de Syndicatu, Rubric. de Excessibus Baronum. num. 9.* Ubi potestatem Notarios creandi ad mere Regalia, quæ de Principis suprema potestate sunt, refert: Et *Camerarius in capit. Imperialem, de Prohibita Feudi alienat. per Fridericum pag. 641. versic. Septima conclusio*, ubi dicit, facultatem hanc ossibus Principis ita cohære, ut etiam si eam a se abdicare vellet, non posset. Atque *Sixtinus de Regalibus lib. 2. c. 15. num. 14.* experientiam testari ait, ne quidem per Electores, aliosque Principes Imperio subjectos Notarios creari qui per Imperium, ea, quæ ad Notariatus officium pertinent, exercere valeant.

Secundo Papa:

Posit.
6.

Per jura atque Doctores jam supra allegatos. Et quod ipsi quoque Regalia temporalia competant, tradunt Afflictus,

Præpositus, Alexander & Laudens. in c. 1. d. Feud. March. relati a Sixtin de Regalibus lib. 1. cap. 4. numer. 116 in fin. Quamvis Bald. in d. c. 1. num. 3. collationes Regalium dignitatum ad Imperatorem tantum pertinere, Papam autem per usurpationem pro viribus ad se trahere dicat, de quo quidem accuratius disputare non est hujus loci. Videri autem potest Matth. de Afflict. ad c. imperialem. vers. Tertio decimo numer. 16. de Prohibit. Feudi alienat. per Frideric. ubi multos ad hanc rem Doctores allegat.

QUÆST.
1.

Hic autem quæritur, An Notarius creatus ab Imperatore officium suum in terris Ecclesiæ quoque exercere possit, & vice versa, creatus a Papa in terris Imperii?

Affirmant Speculator, in §. restat. 8. de instrument. edit. num. 23. ubi asserit, eos ubique locorum, atque adeo etiam in terris, neque Pontifici neque Imperatori specialiter subiectis, veluti in Francia, Anglia, & Hispania &c. officium suum exercere posse. Abbas in c. sicut 8. Extra, Ne Clerici vel Monachi secular. negot. num. 12. § 13. ubi dicit, id de consuetudine, & facto ita obtinere. Jason. Cons. 122. n. 1. Vol. 4 ubi id ampliat, ut in iis quoque locis procedat, ubi statutum generale est, de non admittendis Notariis, nisi sint immatriculati. Bellamera, quem citat Boërius decis. 242. n. 2. eumque affirmare ait, id in omnibus terris Regis Franciæ, quoad Notarios Imperiales, de consuetudine receptum esse, eamque inveterato & communi usu invaluisse, nec contrariam observantiam Parisiensem obstare, ut quæ sit imperfecta. Roland. a Valle Cons. 91. Vol. 3. n. 18. Scaccia de sententia § re judicata, gloss. 7. quæst. 4. Speculatione. 2. n. 127. § seq. & Gilken. de præscript. part. 8. membr. 1. c. 7. n. 79. Qui fere omnes inter alias, ea quoque ratione utuntur, quod Notariatus habeat annexam voluntariam jurisdictionem, indeque inferunt, eos in alieno quoq; territorio de consensu partium officio suo fungi posse. Ita diserte Abbas in c. cum P. Tabellio. pen. n. 9. Extra de fide fide instrum. & in d. c. sicut. 8. num. 12. in fin. § num. 15. in fin. Extra, Ne Clerici vel Monachi secularibus &c. & Scac-

& Scaccia d. quæst. 4. speculat. 2. num. 128. Et pro hac etiam opinione faciunt, quæ solent adduci, de universali potestate Imperatoris: veluti in c. in apibus Princeps unus 41. ibi: Imperator unus &c. caus. 7. quæst. 1. c. Hadriannus Papa 22. dist. 63. Ubi Carolo Regi concessa potestas eligendi Pontificem & constituendi Episcopos per omnes provincias, l. benè à Zenone 3. ibi: cum omnia Principis esse intelligantur. C. de quadriennij præscription. l. rem non novam 14. ibi: in orbe terrarum, qui nostris gubernaculis regitur, &c. C. de judiciis. l. deprecatio. 9. ibi: ego quidem mundi Dominus &c. ff. ad leg. Rhod. de jactu &c. Ut & ea, quæ de universali potestate Pontificis hinc inde leguntur, veluti in can. volumus. 37. caus. 11. quæst. 1. ubi Papa Romanos & Germanos, Bavaros, Saxones, Turingos, Frisones, item Gallos, Britannos & Hispanos sibi subiectos esse dicit, & c. cuncta 17. caus. 9. quæst. 3. ubi habetur, ad Pontificiam sedem de qualibet mundi parte appellandum esse, & can. seq. 18. cap. per Venerabilem. 23. Extra, qui filii sint legitimi. Atque in hanc sententiam etiam multa congeffit Bald. ad l. cunctos populos. 1. C. de Summa Trinitate, qui videri potest.

Negant verò idem Abbas in d. c. sicut. 8. n. 12. & d. cap. pen. num. 9. Extra, de fid. Instrum. de jure scilicet riguroso, per rationem: quòd authoritas creantis præcisè requiratur, ut Notario credatur: Imperator autem in terris Ecclesiæ privata persona censerì debeat, arg. l. præses provinciæ. 3. ff. de Officio Præsidi & per d. c. Venerabilem 23. Extra, qui filii sint legitimi. Felin. ad d. c. pen. n. 18. quæstione 14. & Mindamus de Mandatis lib. 2. c. 53. n. 4. ubi Notarium Apostolicum in rebus secularibus & inter Laicos, nullam fidem mereri ejusque instrumenta ita confecta privatæ & incognitæ alicujus scripturæ loco haberi ait. Atque in specie etiam quoad Galliam negant Boër. d. decis. 242. num. 4. & Rebuff. tract. de literar. Obligat. art. 2. gloss. unic. num. 38. ubi tradunt, quod ordinatione Regia Regni Franciæ omnibus Laicis interdictum sit, ne recipi faciant contractus suos per Notarios Apostolicos, vel Imperiales, aut Episcopales, in materiis temporalibus, & pro-

& prophanis : alioquin nullius fidei aut efficaciae fore instrumenta. Et addit *Rebuffus*, se vidisse recusari Procuratorium factum a Notariis Apostolicis *d. loco. num. 40.* Et denique quoad Hispaniam quoque negat *Flores Diez de Mena lib. 1. quæst. 1. num. 13.*

Pro hujus controversiæ autem decisione *Scacc. d. spec. 2.* priorem opinionem procedere ait ; si tria hæc concurrant : 1. Ut fiant ejusmodi instrumenta in alieno territorio , per viam approbationis & de consensu partium ; in quo affirmantes , uti dictum , fere omnes consentiunt. 2. Nec Dominus territorii ejus , in quo non creatus fuit Notarius , prohibuerit talia instrumenta in sua ditione fieri : per *Speculat. in §. restat. vers. idem tradit. num. 25.* Nec 1. instrumenta confecta sint super re contentiosa , ut dilationibus , requisitionibus testium , & similibus.

Verum , quia primum & tertium requisitum fundantur in prorogabili qualitate Jurisdictionis voluntariæ , quoad illa subsisto : cum non satis expeditum sit , utrum a Jurisdictione ad Tabellionatum (si quæstio sit de Notariis simplicibus , quos respective Cæsareos aut Apostolicos vocant : aliud enim esse in Judicibus chartulariis , & eorum Jurisdictionem prorogari posse tradunt *Felin. in d. c. cum P. Tabell. penult. n. 18. & Abbas in d. c. sicut. 8. num. 17. in pr.*) valida fiat illatio : cum Tabellionatus non nisi officium quoddam sit. *c. ad audientiam 13. ibi : cum juratus sit officium suum fideliter exequi. Extra , d. præscript. & c. illud. 11. in fin. Extra , de præsumptionibus.* Quod non expediri solet per viam autoritatis , vel Jurisdictionis , sed tantum facultatis , & ministerii cujusdam , quod Notarius a Principe obtinet. *Abbas ad d. c. sicut. 8. num. 15. Bald. in l. cunctos populos. 1. C. de summ. Trinitat. relatus ab eodem Abbate in d. cap. pen. num. 9. Extra , de fide Instrument.*

Placet autem secundum *Scaccia* requisitum , nempe attendendam esse cujusque loci consuetudinem , ut cui in hac tota materia stari debet , *Speculat. in d. §. restat. 8. n. 25. in fin. & Abbas in d. c. pen. num. 9.* nec ab ea temere recedendum est , donec lex
nova ,

nova, aut specialis prohibitio eam sustulerit, *argum. l. 1. C. quæ sit longa consuetudo* : & simul arridet illud *Felini in d. c. cum P. Tabellio pen. num. 18.* ubi in Notariis Imperialibus & Apostolicis hoc specialiter consuetudine receptum esse ait, propter maiorem eorundem dignitatem. Et quamvis jurisdictio Cæsaris & Papæ, respectivè in Ecclesiæ, atque Imperii terris non simpliciter locum habeat, aliquo tamen modo, nimirum ob mutuam patientiam, fundata censi debet, *Mascard. de probat. conclus. 927. num. 21.* Atque hinc est, quòd Comites Palatini Cæsarei in terris Ecclesiæ Tabelliones creare possint. *Bald. in Constit. de novo Codic. faciend. num. 9.* Refert autem idem *Scaccia*, quod multi ex Notariis hujus dubii timore, Apostolicâ simul, & Imperiali auctoritate sese creari curent, quò utriusque auctoritatem habentes, sine metu prohibitionis, ubique locorum instrumenta securè conficere possint. *d. speculatione. 2. n. 155.*

Quæritur, An Notarius ab Imperatore, vel alio Laico QUEST. II. constitutus, etiam inter Clericos, & de rebus Spiritualibus, veluti in causâ electionis &c. instrumenta conficere possit? Negat de rigore juris, *Johann. Andreae in addit. ad Speculat. de instrumentor. edit. S. restat. vers. quid de constituto, n. 27.* Affirmat autem *Abbas in c. sicut. 8. num. 17. Extra, Ne Cleric. vel Monach. secular. negot. &c. per notata in c. per venerabilem, 23. Extra, qui filii sint legitimi, & per c. fin. ibi: servo publico &c. de Usuris. in Sexto, ubi servus publicus, in causa Ecclesiastica stipulatur.* Et per rationem, quòd Notariatus non sit officium clericale, sed seculare, propterea nec in Spiritualibus Laici à Clericis prohiberi debeant, *arg. c. 1. Extra, de procuratoribus, lib. Sexto.* quæ posterior opinio etiam mihi verisimilior videtur.

Quæritur, An Imperator possit Notarios creare eos, QUEST. III. qui sunt subiecti Ecclesiæ, & contra Papa eos, qui sunt subiecti Imperio? Prius disertè affirmat *Bald. in l. eum qui 13. vers. in eadem glossa ibi teneat &c. ff. d. Jurisdic. omnium Judic.*

B

Utrum-

Utrumque verò *Scaccia d. quæst. 4. speculat. 2. num. 130.* citans ad hoc *Antonium de Butrio in cap. per Venerabilem. 23. num. 22. versic. ad primum. Extra, Qui filii sint legitimi.* Quod tamen secundum restrictionem, *suprà in quæst. 1. adductam*, accipiendum est, nempe, ut procedat, quando consuetudo in contrarium, aut specialis alicujus loci prohibitio non reperitur.

POSIT.
7.

Tertiò, quibus Imperator, vel Papa hanc potestatem concesserunt, ut sunt illi quos Comites Palatinos appellamus.

Notariorum enim ab his creatorum tanta est potestas, quantum habent à Cæsare, vel Papa ipso creati. *Speculat. de Instrum. editi §. restat. 8. n. 23. Gail. observat. Practicar. lib. 2. observ. 71. num. 13. Scaccia, de sententia & re judicat. d. g. 7. quæst. 4. speculat. 2. num. 131. Sixtin. lib. 1. de Regalib. cap. 4. num. 103. & Mascard. de probat. conclus. 927. num. 22.*

QUÆST.
IV.

Quæritur autem, An Comites Palatini etiam aliis hanc facultatem creandi Notarios demandare possint? Respondetur, quòd non; per regulam, quòd ubi personæ industria electa est, actus per alium explicari nequeat. Doctores per *l. inter artifices. 31. ff. de solut. Gail. lib. 1. observ. 97. n. 2. Heig. lib. 2. quæst. 13. num. 33. Mager. de Advocatia armata, c. 9. n. 1095. & sequent.* Industria personæ autem electa censeatur, si quid alicui commissum, cum clausula; conscientiam tuam onerantes, per allegata *Gailii d. observ. 97. num. 5. Menoch. lib. 2. præsumt. 21. numer. 16.* Hæcque clausula: privilegiis Comitum Palatinorum semper inferi soleat. Cæterum negativam quoque tenent, *Felin. in c. cum P. Tabellio. pen. num. 15. X. de fide Instrument. & Matth. Stephan. lib. 2. de Jurisdic. p. 1. c. 6. membro 1. num. 21.* per rationem, quòd Comites Palatini, ratione actuum, quos exercere valent, habeant Jurisdictionem voluntariam. *Matth. Stephan. d. c. 6. num. 11.* Ea autem quæ sunt voluntariæ Jurisdictionis, alii committi nequeant. *Felin. d. num. 15. Cunrad. Lancellott. de jure publico*

publico personarum. lib. 1. c. 1. §. de prestantia & potentia Imperator. §. 4. vers. Comites Palatini. num. 4.

Quartò, Principes inferiores Imperatore, item Co-
mites, & omnes Magistratus, qui Jurisdictionem tri-
buere valent.

Posit.
8.

Bartol. ad l. nec ei 17. §. eorum 1. ff. de adopt. num. 6. atque illud ex jure Ordinariæ potestatis fluere, idemque esse in aliquâ communitate, tradit Castrens. Cons. 34. part. 2. num. 1.

Hic quæritur. 1. An instrumenta Notarii, intra terri-
torium sui Principis confecta, probent etiam extra illud?
Quamvis autem id negare videantur *Bald. ad l. exemplo. 7. n. 1. C. de probat. dum vult scripturas in Archivo publico reservatas, tantum probare, si intra territorium, in quo Archivum contine-
tur, non verò etiam si extra illud, productæ fuerint, & Alexand. in Auth. Si quis in aliquo. n. 8. C. de edendo. Affirmativa tamen re-
ceptior, & verior est; cum fides jam orta sit in loco territorii Domini constituentis, quæ mutatione loci tolli non debet. arg. l. 1. C. de emancip. liberor. Bart. & Bald. in l. 1. C. de summa Trinitate & fide Catholica. Felin. in d. c. cum P. Tabellio pen. n. 16. versic. duode-
cimo quæritur. Extra, de fide instrument. & Abbas ibidem num. 9. v. Num potestas &c. Bald. igitur in d. l. exemplo. & Alexander intelli-
gendi sunt, de scriptura aliàs in sese imperfecta, veluti est exem-
plum, quod tamen si in Archivo publico custoditum fuerit, inter subditos probat. Mascard. d. conclus. 927. n. 9. & Scacc. de quæst. 4. spec. 2. num. 142. & 143.*

Quæst.
V.

2. Quæritur, Num instrumenta Notarii, extra territo-
rium Magistratus sui, & quidem etiam inter non subditos
confecta, probent? Atque hanc quæstionem dubiam esse,
tradunt *Abbas, in d. c. cum P. Tabellio. num. 9. vers. Ant extra ter-
ritorium, & Felin. ibid. n. 18. vers. & per hæc. Sed à negativa pauci
recedunt: cum absurdum videatur, majorem auctoritatem ha-
bere Notarium, quàm Dominum, qui ipsum constituit. l. nemo
plus juris. 54. de Regul. Jur. c. Romana. 1. de foro competenti in Sexto,*
B 2
atque

Quæst.
VI.

atque Notariorum fides, auctoritate constituendis nitatur, *Felin. d. n. 18. Speculat. de instrum. edit. §. restat. versic. Quid de his. n. 25. Abbas in dict. c. sicut 8. Extra, Ne Clerici vel Monachi secular n. 12. Et seqq. per l. 2. de officio Proconsulis Et. Bart. ad l. 1. num. 2. eod. Vasquius, de successionum resolutione. §. 9. n. 111. ubi testamentum, quod Notarius, à Rege Galliarum creatus, confecit in Hispania, nullum esse pronunciat, Castrensis. d. Conf. 34. part. 2. num. 1. ubi Notariorum instrumenta eorumque fidem ad terras ejus, qui creavit Notarios, præcisè restringit. Quibus denique etiam adstipulatur *Petrus Gilken. de præscript. part. 2. membr. 1. c. 7. n. 79.* ubi exemplo rem illustrans, non posse, inquit, Notarium, à Magistratu Norimbergensi, vel Francofurdiano designatum, in Austria, Bohemia, vel aliis locis exteris, suum officium exercere, ob defectum auctoritatis creantis; cum id his solis concessum sit, qui Imperiali auctoritate creati, per totum Imperium fide digni reputantur. Quæ Negativa opinio tamen ita moderanda est, ut fallat, si fortè de consuetudine loci alicujus hujusmodi instrumenta approbentur, per *c. cum dilectus 8. Extra, de consuetudine. Felin. in d. c. cum P. Tabell, num. 18. Mascard. d. Concl. 927. num. 11.**

QUÆST.
VII.

3. Quæritur, An illa instrumenta fidem faciant, quæ talis Notarius extra territorium quidem, inter sui loci subditos tamen fecerit? Et pro negativâ, ut scilicet non valeant, Doctores communiter, excepto *Baldo*, stare, ait *Abbas in d. c. pen. de fide instrum. num. 9. vers. aut inter subditos*, ubi eos etiam secutus, hanc rationem subnectit, quod Notarii dicantur servi publici, in *c. quanquam usurarii. 2. de Usuris, in Sexto*: ab alio autem, quàm à summo Principe constitutus, extra constituentis territorium publicus dici nequeat, arg. *l. præses provincie. 3. ff. de officio præsidis*. Affirmativam autem, quæ & verior est, amplectitur *Felinus ad d. c. cum P. Tabellio. num. 18. Extra de fide instrum.* Ubi secutus *Baldum ad c. cum dilectus. 9. num. 1. Extra*, eodem hâc utitur ratione, quod Notariatus sit officium, non habens annexam Jurisdictionem, proptereaque territorio creantis Notarium, inter subditos ejusdem, non limitetur. Ad *l. 3. autem de offic.*

offic. presid. ab Abbate allegatam respondet : licet Notarius extra territorium non sit Persona publica, pro tali tamen inter subditos habendum esse, per notata in *l. quero. 100. ff. de solutionibus.* Videatur etiam *Mascard. d. conclus. 927. num. 13. & Scaccia d. quest. 4. spec. 2. num. 124.*

4. Denique quæritur, An probet Instrumentum, quod inter non subditos creantis Notarium, sed saltem intra territorium ejusdem degentes, confectum fuit? Atque hoc negare videtur *Castrens. d. cons. 34. part. 2. n. 1.* Ubi Notariorum officium, ad subditos creantis, disertè restringit. Rectius tamen affirmant *Bart. & Bald. in l. 1. C. de summa Trinit. per rationem, quòd forenses, intra territorium degentes, Domini territorii subditi efficiantur, contractus ratione. arg. c. fin. Extra, de foro competenti.* Itemque etiam sequitur *Felinus in d. c. cum P. Tabellio, num. 18.*

QUEST.
VIII.

Et denique Quintò Consuetudo.

POSIT.
9.

C. cum dilectus 9. Extra, de fide instrumentor. Ubi Doctores communiter. *Felin. in c. cum P. Tabellio. pen. num. 14. Extra eodem & ibi Bald. num. 12.* qui tamen præter consuetudinem & morem instrumenta conficiendi, scientiam quoque & patientiam Superioris requirit; hisque intervenientibus ita delatum censerì debere tabellionatus officium, ut nemo ab ejusmodi Notario titulum suæ quasi possessionis exquirere valeat, cum Principis factò jam confirmatus videatur, facta autem Superioris ventilare ad subditos non pertineat. Idem *Bald. ad l. Barbarius. 3. num. 3. vers. sed hic quæritur, in fin. & Jason. ibid. numer. 47. ff. de Officio Prætoris.*

Valde nodosa autem hîc oritur quæstio, An Notarij putativi, five ejus qui per errorem communiter pro Notario habitus fuit, Instrumenta, propter longam consuetudinem, pro validis habenda sînt? Hanc verò quia ob summam ejus utilitatem, & in judiciis frequentiam, fusissimè tractavit *Pacianus de Probation. lib. 2. c. 21.* ex eodem conclusionibus aliquot breviter dissolvam, remittens lectorem, quoad jura

QUEST.
IX.

& Doctores, quibus singula asserta fundantur, ad prædictum præclarissimum Authorem.

Is igitur distinguit inter eum, qui vel prorsus nullum habet titulum, puta, quia notoriè non est creatus, vel de cujus creatione adhuc dubitatur: & eum, qui habet quidem titulum, & ritè creatus est, sed tamen alio aliquo defectu laborat.

In priori casu concludit. 1. Ejus instrumenta nullam planè fidem mereri, de quo certò constet, quòd se pro Tabellione falsò gesserit, & reverà Notarius nec sit, nec fuerit, nec etiam sciente aut patiente Principe munus hoc exercuerit; cùm sic semper commiserit falsum, & dolosè in officio versatus fuerit, proptereaque communis error ipsi tanquam manifesto falsario patrocinari non debeat. Atque hoc extendit ut indistinctè nulla sint instrumenta talis Notarii, five ea ante, five post detectam istam qualitatem confecta fuerint, cùm utroque tempore fuerit falsarius: Nec obstare ait, quòd æquius videatur, ne partibus, talem impostorem bona fide pro Notario habentibus, obsit dolosa ejusdem quasi possessio; per rationem, quòd contra rigorem juris scripti, non sit habenda ratio æquitatis non scriptæ: idque tunc maximè obtinere ait, si partes de damno hoc sibi aliàs consulere, & pro eo sarciendo falsarium convenire possint: sin verò fortè ob ejus inopiam, vel alià de causâ, aliud nullum iis relinquatur solatium, tunc videri aliquid æquitati dandum, hocque casu, antè memoratam detectionem confecta vires habere.

2. Quòd in dubio, quandò scilicet non certò constat, de falso Notariatus titulo, præsumatur tamdiu pro Instrumentis, donec à parte adversa contrarium probetur, dummodò produ-cens illa, probare possit, Tabellionem, de quo quæritur, esse in quasi possessione Tabellionatus; vel instrumentum sit centum annorum; hoc casu enim propter antiquitatem quasi possessionem præsumi. Sin autem lis non inter partes sit, sed is, qui instrumentum confici curavit, vel alius quispiam ipsi Notario quæstionem status moveat, tunc quasi possessionem falsum Notarium ab onere probandi minimè relevare, sed eundem, titulum & qualitatem Notariatus sui probare, cogi posse.

In

In posteriori autem casu, quando nempè de titulo, & creatione quidem constat, ille verò ob defectum aliquem nullus arguitur, subdistinguit. Aut enim defectus allegatur ratione creantis, quasi is non habuerit privilegium, & facultatem hoc officium conferendi: aut ratione creati, puta quòd ob infamiam vel aliam causam illud suscipere non valuerit.

Et priori casu, siquidem dubium sit, an habeat conferens tale privilegium, tunc quoque pro possidente præsumi, onusque probandi contrarium in adversarium rejici.

Sin verò constet, nullum privilegium habuisse creantem, ita ulterius distinguit: aut enim id scivit Notarius, aut ignoravit. Si scivit, instrumenta ab eo facta nullius fidei esse, cum sit falsarius, atque in perpetuo dolo versetur: Sin autem ignoravit, instrumenta valere; per rationem, quòd talis Notarius in bonâ fide fuerit, proindeque fructibus atque lucris, quæ ex instrumentorum confectione intermedio tempore percepit, defraudari non debeat: item quòd à partibus ille, quasi culpabiliter & dolosè in officio versatus fuerit, conveniri non possit. Hinc enim, ne partes, præter meritum enormissimè lædantur, æquissimum iterum est, ut instrumenta ejusmodi pro validis habeantur.

In subdinctionis autem posteriori casu, quando scilicet defectus arguitur in persona ipsius Notarii, puta quòd sit infamis, &c. quid obtineat in cap. seq. de his qui in Notarios creari possint. *Quæst. 12.* declarabitur. Cæterum de modò dictis præter *Pacianum* ulterius quoque videri possunt *Cavallos in Specul. Communium contra communes, quæst. 386. Farinac. quæst. criminal. 155. part. 5. & Gilken. de præscriptionibus. part. 2. memb. 1. cap. 7. Flores Diez, de Mena. lib. 3. quæst. 23. n. 85. & seqq.*

CAP. III.

Qui creari possint?

CReari autem in Notarios possunt omnes, (a) qui non prohibentur. (b)

Posit. 10.

(a) arg.

(a) arg. l. cum præter ait. 12. pr. ff. d. Judiciis. (b) atque de iis quidem commodissimè elucescet ex discussione sequentium quaestionum. Inter quas generalis, & palmaria est, utpote à qua aliarum plurium decisiones quasi dependent.

QUEST.
X.

An viles possint in Notarios creari, sive an Notariatuum officium sit vile?

Affirmant Bald. in c. post cessionem, num. 6. Extra de probationibus, ibi: quia id vile reputatur. Angel. Conf. 284. Tiraquell. de Nobil. c. 30. num. 9. Vivius opin. 647. num. 8. § 9. Boër. decis. 222. num. 7. § 8. qui quidem inter alia, his etiam nituntur fundamentis. 1. Quòd Tabellionatus sit tantum munus aliquod, & officium: munera autem etiam vilibus conferri possint. 2. Quòd in l. Universos. 15. C. de decurionibus, Decuriones ab officio Tabellionatus sibi temperare jubeantur. & 3. Quòd in l. si quis procurrationem 34. ibi: infamissimam suscipiens vilitatem, C. eod. illud disertè constitutum videatur.

Negant autem Magno. decis. Lucens. 42. num. 23. & accuratissimè Covarruv. Practicar. quest. c. 19. n. 5. Ubi ad textus in contrarium adductos respondet. 1. Legem Universos 15. C. de Decurion. declarandam esse, ex Codice Theodosian. lib. 12. tit. 1. l. 3. constitutione, nempe, Constant. Augusti, ad Mechilium, Hilarianum, ubi hæc verba habeantur: lex quæ submovet Decuriones à Tabellionatu, non prohibet Tabelliones ad Decurionatum vocari &c. Inde verò colligi posse, Decuriones non ob Notariorum vilitatem ab illo Tabellionum munere arceri, hæc enim ratione Notarios ad officium Decurionatus non admittendos fore; sed ideò ne illi negotiorum multitudine gravati, alia agendo sua negligant. In l. si quis procurrationem 34. autem C. eod. ait, non esse sermonem de Notario, sed de procurratione alieni patrimonii, munere aliàs à vilissimis famulis & servis expediri solito.

Atque hæc posterior opinio veritati magis consentanea videtur, modò cum hoc temperamento accipiatur, quòd Notariatuum officium non sit vile, si simpliciter, & in se consideretur: secus autem si secundum quid, & respectu ad aliud, collatione scilicet ad dignitatem Decurionatus, vel Nobilitatis facta, æstimetur, juxta Berlich. decis. 27. numer. 8. Et hanc sententiam confirmat etiam

etiam Chassanens in tract. de Gloria Mundi. part. 11. considerat. 19. Ubi Notarios honorabiles appellat, & post Advocatos, & Medicos, tanquam literatos, aliis plebeiis anteferendos esse tradit. Quæ tamen omnia maximè de iis intelligenda sunt, qui decen-ter munere suo funguntur, non verò qui fraudibus, atque damnosâ suâ imperitiâ, cuncta pervertunt. Hi namque cum officii illius mera sint dehonestamenta, ab ejus functione procul arceri debent. Covarruv. d. c. 19. numer. 5. & Cardinal. Mantic. de Conjecturis ultimarum voluntatum lib. 3. tit. 13. num. 1.

Hinc autem 2. in specie quæritur, An servi possint esse Notarii? Affirmant de Jure Pandectarum Nicolaus Anton. Gravet. in addit. ad praxin Rom. Vestrii, lib. 2. c. fin. n. fin. per l. si pupillus 2. ff. rem pupilli salvam &c. quam de servo proprie sic dicto intelligit. (quamvis eandem, per l. generaliter 3. C. d. Tabulariis. lib. 10. alios Dd. in eo secutus, correctam esse putet) Accurs. in §. cum autem impubes 3. Instit. d. adopt. Matth. Stephan. lib. 2. de Jurisdic. part. 2. cap. 5. n. 13. & alii.

QUEST.
XI.

Negant verò etiam de jure Pandectarum Covarruv. d. cap. 19. vers. & sanè. n. 5. & Tiraquell. tractat. de Nobilit. c. 30. num. 9. qui in suprâ citatis legibus eos servos intelligi debere dicunt, in quibus Respublica dominium habebat. per l. 1. junctâ Rubricâ. C. d. servis Reipubl. manumitt. nullumque textum esse affirmant, qui loquens de Notariis, eos servos appellet, sed eos Notarios, vel Tabelliones, vel Actuarios, vel liter. Quæ sententia tanquam verior tenenda est. Et pro ea quoque faciunt notata Gothofred. ad d. Rubric. C. de servis Reipubl. manumitt. servos nimirum illos ad id fuisse deputatos, ut servirent Tabulario Civitatis, proindeque dicti illi textus, non de ipsis Tabulariis, sed Tabulariorum servis commodissimè accipi possunt.

Et quin hæc negativa hodiè quoque omninò tenenda sit, nullum dubium est, propter Constit. Maximiliani de anno 1512. §. Erslich ordnen wir ic. ubi expressus textus.

3. Quæritur An Infames?

QUEST.
XII.

Affirmant Bartol. in l. eadem. 6. n. 4. ff. ad l. Juliam repetundarum.

rum. in l. 1. C. de Mandat. Princip. atque in cons. 77. num. 3. Boër. decis. 222. n. 5. 7. & seqq. Vivius opinione 547. n. 1. & opin. 647. n. 9. ex hac ratione, quod Notariatus sit publicum munus: infames autem à publicis muneribus non arceantur. Ubi tamen omnes hoc restringunt ad simplicem Notarium, & qui vulgarem Tabellionis operam præstat, ut loquitur Palæottus de Spuriis. c. 56. num. 3. Fallere autem dicunt, si transeat munus hoc in speciale nomen majoris alicujus officii, atque ita. 1. in Notariis Principis, five quos Princeps elegit ad sua negotia scribenda. Bartol. in d. l. eadem. 6. & Chassanæus d. tractat. de Gloria Mundi, pat. 11. considerat. 19. versic. fin. cum ii, sicuti omnes Principum officiales, atque odeò etiam eorundem coqui, dignitatem habeant, in addit. ad Bald. in cap. 1. tit. de Fendo, guard. Tiraquell. d. c. 30. n. 8. & 10. Unde etiam nobiles appellantur & eorum munus nobilis militia dicitur, l. præclaram. 2. C. de primicer. & secundicer. Menoch. in Cons. 18. num. 17. Vivius. d. opin. 647. numer. 12. iisque cinguli juxta tribuitur. l. fin. C. de divers. rescript. &c.

2. In graffario judicis, five Notario ad banchum. Bart. d. Cons. 77. num. 3. Boër. decis. 222. numer. 7. Farinac. lib. 1. Cons. 5. num. 27. Palæottus de Spuriis. c. 56. num. 3. Freher. de Infamia. c. 27. num. 10. Et 3. denique in Notario, qui simul Judex Chartularius creatus est. Vivius d. opin. 647. n. 11, & 12. & Chassanæus de Gloria Mundi, dict. considerat. 19.

Negant verò etiam quoad Notarios simplices Covarruv. d. cap. 19. vers. & sanè. num. 5. & Pacian. lib. 2. de Probat. cap. 21. num. 90. & seqq. Atque hi pro hujus quæstionis enodatione ita distinguunt:

Aut enim hujusmodi Notarius laborat infamiâ Juris, aut infamiâ facti. Priori casu subdistingunt; infamia enim ista aut latet & occulta est, aut est publica & notoria.

Si latet, tunc five ante, five post creationem eâ quis laborarit, Instrumenta ab eo confecta dicunt toleranda esse, cum ad hoc tria hæc faciant, decretum nempe superioris, error communis, atque etiam publica utilitas.

Si non

Si non est occulta, sed publica & notoria, ita ut ferè neminem lateat, tunc rursus subdistingunt:

Aut enim infamia illa orta est ex delicto extra officium Tabellionatus perpetrato, ut, si quis damnatus esset de homicidio, adulterio, furto, & falsitate extra officium commissa: & tunc nihilominus instrumenta pro validis habenda esse, plenamque fidem mereri asserunt: nisi de tali crimine Notarius copulativè per sententiam judicis condemnatus, atque simul etiam expressè ab officio remotus fuerit. Aut non ex delicto extra officium, sed intra illud commissio aliquis infamià affectus est, puta si falsitatem in Instrumento commiserit; atque tunc antequam sit condemnatus, valida eum Instrumenta conficere dicunt, pendente etiam accusatione, licet secundum eosdem honestiùs Notarius faciat, si pendente iudicio ab Instrumentorum confectione absteat, de quo dicetur inferiùs, quæst. 96.

Si verò non de juris sed facti saltem infamià quæstio sit, ulteriùs ita distinguunt: Aut enim illa infamia ex crimine proprio, aut ex delicto alieno contracta est.

Ex crimine proprio si originem trahat, tunc monent, eà laborantem ad publici Notariatus officium non facilè admittendum esse, cùm in Notario major authoritas, quàm in teste requiratur: testimonio autem tali facti infamià laborantium, in arduis & gravibus non tanta fides, quæ ceteris tribuatur: semel admissum verò, ab officio non temerè removendum, nisi fortè intra officium deliquerit, & ita facti infamiam incurrerit.

Sin autem ex delicto alieno facti infamia contracta fuerit, eà laborantem non solùm, ab officio jamdum acquisito non removeri posse, sed & ad Notariatum novè acquirendum admitti debere, ibidem pluribus docent.

Hinc autem ulteriùs, & 4. quidem quæritur, An Spurius hoc munere fungi valeant? Videtur negare *Tapia ad l. fin. ff. de Constit. Princip. part. 2. cap. 3. num. 49.* Ubi in Regno Neapolitano id expeditum esse ait: Negant & alii per *l. generaliter. 3. ff. de Decurionibus*, cujus etiam meminit *Covarruv. d. cap. 19. numer. 6.* Affirmant autem, & veriùs quidem *Tiraquell. tractat. de Nobilit. cap.*

QUEST.
XIII.

cap. 15. num. 15. *Palaeottus de spuris cap. 56. num. 3. Covarruv. d. cap. 19. num. 6. & Pacian. de Probat. d. lib. 2. cap. 21. num. 44. in fin.* per rationem, quòd in hoc, Notario non obesse debeat vitium, quod ex culpa progenitorum, & delicto parentum, non verò ex propriis ipsius moribus provenit: neque sint à muneribus arcendi ii, qui nihil admiserunt. *arg. l. 6. in pr. ff. de decurion.* Ubi tamen notandum, de consuetudine assertum hoc non procedere in Notariatu annexam dignitatem habente, ut ad banchum judicis, quò spurii fungi nequeunt. *Alexand. Conf. 80. lib. 2. n. 2. Palaeottus, Tiraquellus, & Pacianus dictis locis:* Quamvis idem Pacianus etiam ad acta, sive ad banchum eos admitti dicat, quandò illorum spurietas occulta esset, *d. c. 21. n. 95.*

QUÆST.
XIV.

5. An Ecclesiastici?

Regulariter id negandum esse constat per textum expressum in *c. sicut. 8. Extra. Ne Clerici vel Monachi secul. &c. & iti Doct. communiter*; in quo ii, qui in sacris ordinibus constituti sunt, tabelliones esse differtè prohibentur. Ratio hujus regulæ redditur in *l. repetita. 41. C. de Episcop. & Cleric.* quòd absurdum sit, imo opprobriosum Clericis, si se disceptationum forensium peritos ostendere velint; atque hoc *Diaz. in Praxi Criminali Canonica c. 53.* etiam ad Clericos minorum ordinum extendit. Adde *Vivium opinion. 547. per totum.*

Contrarium tamen apud Venetos servari, docet *Abbas in d. c. sicut. 8. num. 18.* ibique in fine Clericos excusari posse dicit, si hoc officium propter insufficientiam beneficiorum suscipiant. Videatur tamen *Farinac. in fragm. Criminal. p. l. lit. C. numer. 212.* & *seqq.* ubi per ampliaciones atque etiam limitationes hanc quæstionem fusè pertractat.

QUÆST.
XV.

6. An Nobiles?

Affirmat *Covarruv. Pract. quæst. d. cap. 19. num. 7. vers. Tertiò ex præmissis.* ubi ait Nobilem Hidalgum, propterea non amittere privilegia immunitatis.

Negant verò *Cravetta Consil. 163. num. 1.* dicens, hoc ceu vile officium, se non compati cum dignitate aut Nobilitate, & *Chassanens,*

neus, *Cons. 64 num. 34.* ubi tradit Nobilem, Notariatus officium exercentem, teneri ad solvendas talias sive tributa, à quibus aliàs exemptus esset, idemque sentiunt, *Guido Papæ, Decis. 90. Vivius opin. 547. numer. 6. & Tiraguellus de Nobilit. cap. 30. numer. 8. & 9.*

Et hæc posterior sententia etiam veritati magis convenit: non quidem ob eam rationem, quasi Notariatus officium in se vile & abjectum munus sit, id enim superius confutatum fuit: sed quia respectu Nobilitatis vile videtur, cum ejus splendori non parum detrahat, & hæc de causâ Nobiles dedecat. Facitque pro confirmatione hujus opinionis, quod mercaturâ quoque amittatur Nobilitas. *l. nobiliores. 3. ubi Bald. C. de Commerciis & mercator.* Nec tamen mercatores propterea vilibus personis accenseri debeant, præsertim ii, quos solidarios & grossarios vocant, qui nimirum merces sine divisione emunt & vendunt; illi namque honorabiles habentur. *Rebuff. in tractat. de mercatoribus minutatim vendentibus, gloss. 1. num. 19. & 20.* ubi de minutariis, sive qui frustratim & minutatim merces distrabunt, aliud esse ait. Cæterum hæc quoque notandum, quod tamdiu perdita censeantur Nobilitatis privilegia, quamdiu Nobilis hoc officium exercet: ipso jure autem eadem reassumi, si desistat. *Guid. Papæ Consil. 217. num. 2.* quod de mercatura etiam affirmat. *Rebuff. d. loco. num. 21.* ubi tamen id limitat, & ad eos tantum restringit, quos natura produxit Nobiles, sive, qui parentibus Nobilibus prognati fuerunt: aliud autem in iis esse ait, qui nobilitatem recenter adepti sunt, eosque commerciorum usu sua privilegia ita amittere, ut non nisi per literas Regias eadem rursus impetrare possint. Covarruvias autem loco supra citato, in specie tantum de Hispaniæ Regno intelligi debet; in quo, cum nobiles teste ipso Covarruvia, vel ob artis etiam mechanicæ exercitia, hidalguia privilegia non amittant, mirum esse non poterit, nobilitati eorum, per Tabellionatus quoque munus, nihil derogari.

QUEST.
XVI.

7. An Doctores & Advocati?

Negare videatur *Bartolus*, ad l. *Universos*. 15. ibi: nota contra *advocatos* C. de *Decurion.* & *Farinac. Conf. Crimin. lib. 1. Conf. 94. num. 5.* Affirmat verò *Bald.* in l. *falsa* 33. §. sed si cui. 2. in verbis: *Tabellio factus Doctor, non desinit esse Tabellio, ibique Castrens. n. 3. ff. de condit. & demonstrat. per rationem, quòd honor superveniens, non mutet conditionem priorem, quamvis augeat statum, d. l. falsa. 33. §. 2.* Idque tanquam verius sequitur etiam *Berlich. decis. 27.* ubi tradit, Anno 1616. mense Octobri à *Lipfienfibus* ita pronuntiatum fuisse, in verbis: *Hat sich ein Notarius Publicus, bey euch mit Namen G.M. in Doctorem creiren lassen/so hat er sich dardurch seines Ampts nicht verlustig gemacht.* Atque talis *Notarius* etiam fuit *Ferrarius*, ut de seipso in *form. sentent. definitivæ* §. *Viso* etiam num. 2. Afferitque *Raudensis*, responso 50. num. 583. *Mediolanenses Doctores* ex antiquâ consuetudine id officium exercere, quamvis de jure communi *Doctoribus* id non sit permissum. Quibus tamen adde *Bart. ad l. generaliter. 3. num. 10. C. de tabulariis* & *Jason. in l. patre furioso 8. num. 16. ff. de his qui sunt sui vel alieni juris.* ubi tradunt, quamvis *Doctor & Advocatus tabellionatus* officium exercere non debeant, tamen *instrumenta* ab iis confecta valida esse, *Berlich. Conclus. 43. n. 50. part. 1.*

CAPUT IV.

Ad quas res constituatur Notarius?

POSIT.
II.

CONSTITUITUR *Notarius* potissimum ad actus & varia negotia hominum in scripturam redigenda. Maxime autem ejus officium occupatum est circa contractus, ultimas voluntates, & acta judicialia.

Et licet universi juris cognitionem sibi *Notarium* comparare, perquam utile & optabile esset: potest tamen *Spartam* suam sufficienter ornare, si illa saltem jura, quæ circa prædicta

tria

tria officii sui objecta occurrunt, probe didicerit : quæ quidem hîc latius exponere supervacaneum esset, cum instituti ratio, & disputationis modus tantam prolixitatem non capiat. Modò igitur monuisse sufficiat, sedulò Notario cavendum esse, ne Instrumenta conscribat super negotiis illicitis.

Namque infamiam incurrit, & officio Notariatus privandus est, qui in fraudem usurarum de contractu aliquo se rogari patitur. *Bald. in. c. 1. §. Scriba. in fin. de prohibita Feudi alienatione per Fridericum. Caroc. Except. 66. num. 1. & seqq.*

Eâdem quoque poenâ plectitur, qui super alienatione rei sacrae operam suam præstat. *Pacian. lib. 2. de Probat. c. 22. num. 28.* Item qui super Feudi alienatione, absque Domini consensu instrumentum conficit, manus amissione mulctatur. *cap. 1. vers. Scriba verò, de prohibita Feudi alienat. per Fridericum. Mynsing. Respons. 48. dec. 5. num. 5.* In eum verò in detrimentum Principis, cui tributa præstantur, instrumentum immunitatis, falsò confecit, ignis poena indicta est. *Menoch. de arbitr. judic. quest. lib. 2. cas. 582, n. 1. vers. Quintus casus.*

Hîc autem 1. quoad contractus, quæritur, An Pater pro Filio, item maritus pro uxore Instrumenta conficere possint? Quæst. XVII.

Ratio dubitandi esse videtur, quòd poena falsi teneatur, qui filio suo in sacris paternis adhuc esistenti, in testamento quid adscribit, per allegata *Farinacii in tractat. criminali. quest. 150. p. 8. num. 176.*

Sed hoc non obstante, cum Bartolo affirmativam utroque in loco amplectimur : quia sicut partes consensu suo etiam patrem in arbitrum eligere possunt : ita de mandato partium, Instrumentum quoque pater pro filio conficere potest. *Bartol. ad l. si pater 11. ff. ad l. Cornel. de fals. quæ ratio in testamentis cessat : cum illa apertum partium tractatum non habeant, propterea que falsitatis suspicioni magis obnoxia sint. Multoque fortius dicta affirmativa, secundum eundem Bartolum ad l. Uxori 18. ff. ad l. Cornel. de fals. in uxore locum habet : cum per illum textum maritus*

maritus in testamento quoque uxori suæ adscribere possit. Idem-
que etiam sequuntur *Farinacius d. p. 8. num. 206. & Matth. Steph.*
lib. 2. de Jurisdic. p. 2. c. 5. num. 27.

QUÆST.
XVIII.

2. Quoad ultimas voluntates quæritur, An, & quibus in
casibus Notarius in testamento sibi ipsi adscribere possit?
Et indubitatum est, Notarium regulariter sub falsi poenâ, sibi,
vel filio in suâ potestate existenti adscribere prohiberi *l. quis 6. ff.*
ad l. Cornel. de falsis. Bald. Conf. 96. num. 3. lib. 2. & Confil. 92. n. 3.
lib. 5. Farinac. d. p. 8. per tot. quod ipsum tamen ita limitatur, nisi
testator ipse propriâ manu subscribat, quod Notarius jussu suo
adscripserit. Farinac. d. p. 8. numer. 201. & sequentibus. vel nisi ex
causâ mercedis debitæ, Notarius sibi adscripserit. Farin. d. p. 8.
num. 218. ubi etiam alias limitationes subnectit. Videatur etiam
Inschus p. 5. practic. conclus. lit. N. concl. 77.

QUÆST.
XIX.

3. Quoad Judicialia quæritur, An & quatenus Notarius
testes examinare, eorumque dicta in scripturam redi-
gere possit? Et hîc quoque dubium nullum est, Notarium
regulariter id non posse, *Vestrius in Praxi Rom lib. 6. c. 2. num. 11.*
& Nicolaus Antonius Gravât. in addit. ibid. num. 45. & 46. Wesenb.
ad Auth. apud aliquem judicem numer. 3. Cod. de fide Instrumentorum.
Excipiuntur tamen casus, duobus hæc concurrentibus, nempe,
si copia judicis haberi non possit; & si sit periculum in mora.
Gravens conclus. 102. considerat. 1. per tot. ubi de hoc latè. Tradit
tamen Menoch. consil. 100. num. 45. & seqq. Notarios maleficio-
rum de consuetudine, etiam absque judicis mandato & com-
missione, testes examinare solere; eamque consuetudinem in
æquitate fundatam esse: Quandoquidem ex tali testium exa-
minatione nullum præjudicium parti fiat: cum postea in forma
judicii quoque testes illi repetendi, atque isti secundæ tantum
examinationi standum sit, præcedens autem ad solam infor-
mationem proficiat. Videantur etiam in hanc sententiam non-
nulla, in sequentibus c. 6. possit. 23.

QUÆST.
XX.

Cæterum 4. quoque quæritur, An de maleficio instru-
menta confieri possint? Videtur, quod non; cum malefi-
cia

cia regulariter per instrumenta probari nequeat. *Bart. ad l. in Senatusconsultum. 15. pr. numer. 2. ff. ad Senatusconsultum Turpillian. Bald. ad l. sciant cuncti. 25. num. 7. C. de Probat.* Unde ne Notarius vanâ suâ operâ partibus illudat, æquum est, eum ab hujusmodi instrumentorum confectiōe abstinere. Potest tamen affirmativa etiam in quibusdam casibus locum habere, veluti si de tali delicto probando agatur, quod contrahendo committitur: nempe si aliqui contra Titium conspiraverint; aut ex delicto civiliter lis intentata sit; aut tandem ad probandum delictorum adminicula duntaxat, Instrumentorum utilitas aliqua esse possit. *Bart. & Bald. dictis locis. Mascard. de probat. conclusione 500. num. 6. & 7.*

5. Num retorsionis Instrumentum ?

QUÆST.
XXI.

Negat Ruland. de Commissionibus. part. 2. lib. 5. cap. 7. num. 4. Contrâ affirmant, *Speckhan. Centur. 3. Class. 3. quæst. 23. num. 29.* per rationem, quòd in continenti etiam ille retorquere dicatur, qui cùm absens verbali injuriâ affectus est, quam primùm id rescivit, actutum regerit, vel in præsentem ore, vel in absentem scripto, ut illud injurianti quod plerumque fieri solet, per Notarium ritè insinuetur. Et *Berlich. part. 5. conclus. 64. num. 34.* ubi ait: omnium tutissimum retorquendi modum esse, ut verbali injuriâ affectus, Notario & testibus ad hoc specialiter convocatis, retorsionis libellum ritè conceptum exhibeat, eundemque requirat, ut injuranti illum legitimè insinuet, atque publicum Instrumentum desuper conficiat; & addit *ibid. numer. 22.* sufficere, si injuriam passus Instrumentum confieri curet, quamprimum Notarium ad insinuandum commodè habere potest. Quorum sententiæ ceu verisimiliori standum esse arbitror.

Et 6. denique quæritur, Quid juris sit, si Notarius per ignorantiam Instrumentum illicitum vel prohibitum confecerit? Atque hoc casu distinguendum est. Aut enim primâ statim facie apparet contractum vel negotium illicitum atque de vetitis esse; ita ut nulla tergiversatione aut occultatione, vitium ejus celari possit: & tunc Notarius tanquam transgressor officii, puniendus est. Aut non evidens est vitiosa illius

QUÆST.
XXII.

illius negotii qualitas, atque Notarius fortè pro se auctoritatem celebris alicujus Doctoris habet, qui contractum talem licitum esse affirmat, & tunc Notarius extra culpam est, & puniri nequit. *Farinac. operum. crimin. p. 6. quest. 154. p. 2. numer. 22. & seqq. ubi plura. Videatur etiam hac de re Guido Papa decis. 433. & ab eo citati alii.*

CAPUT V.

Quomodo creentur?

POSIT.
12.

ANte omnia, qui Notarii fieri volunt, ut ad hoc munus ritè admittantur, ab iis, quibus creandi licentia competit, competenter petere, (a) admissi verò examini eorum, qui ad id legitimè deputati sunt, sese subicere debent. (b)

(a) *Speculator de Instrumentor. edit. §. Restat. num. 37.* Hodie autem id plerumque fit mediantibus literis commendatitiis, de quarum abusu graviter conqueritur *Sixtinus lib. 2. de Regalibus. cap. 15. num. 16.* (b) Ubi quidem de variis interrogari solent, quæ cum vulgaria sint, apud eos, qui de Notariis scripserunt, videri possunt. In specie tamen notandum, quòd creandus à Pontifice etiam in Grammaticis examinari debeat. *Specul. d. num. 37.* cum is, qui in Pontificis Rescriptis falsâ Latinitate utitur, ab officio removeri possit, taliaque Rescripta vitientur. *Petrus Gregor. Tholosan. in Syntagm. juris lib. 47. c. 41. n. 24.*

QUEST.
XXIII.

Hic autem quærunt, An suspectum allegans unum ex Dominis examinatoribus, eum voce suâ privare possit? Et affirmativa placet, si justas causas ille habeat, per c. *quòd suspecti. 15. c. 3. quest. 5.* ubi textus; quod tali judicio, in quo iidem & inimici, & testes, & judices sunt, non debeant committi humana negotia: cum quodammodo naturale sit, suspectorum judicium infidias declinare, & inimicorum judicium refugere velle.

velle. Idque eâdem de causâ, de Scholari quoque examen aliquod subituro, affirmat *Abbas in c. causam quæ. 17. num. 2. Extra, de officio delegati*, quòd & ille, si è Doctõribus aliquem suspectum habeat, eundem recusare possit: per rationem, quòd Doctores illi tantum testium vicem referant, proinde omni suspitione carere debeant. *l. testium fides 13. ff. de testibus. Bart. in procem. ff. const. omnem. num. 8. in fin.* Unde si hujusmodi Doctõrum aliquis propter odium fabas reprobatorias daret, illæ non ponendæ essent in constructu, *Anton. Tassara, de Erroribus Notariorum. cap. 61.*

Porro ulterius quærunt, annè etiam nascantur Notarii? QUEST. XXIV.
Idque negare videtur *Bartol. in l. impuberem. 23. pr. num. 3. ff. ad l. Corneliam de falsis*. Ubi pupillum, ait, in Notarium elegi non posse, ut post pubertatem vel factus major, Tabellionatus officium exerceat. Disertè tamen id ipsum affirmat idem *Bartol. in l. 1. num. 2. C. de muneribus & honoribus. lib. 10.* Ubi per rationem, quod Tabellionatus officium privilegio Principis concedatur, concludit, etiam ita concedi posse, ut ille, & qui nascentur ex eo, Tabelliones sint, licet hoc officium, propter lubricum ætatis, nondum exercere possint: quem etiam in *d. l. 1.* sequuntur *Alexander & Angelus*: in quorum sententiam ego quoque cum hõc moderamine transeo, siquidem filii talis Notarii, ad officium hoc sese postea habiles & idoneos reddiderint.

Postquam ita examinati, & idonei reperti fuerunt, POSIT. 13.
juramentum super variis capitulis præstare tenentur:
(a) quo præstito iis potestas contractus audiendi, & instrumenta publica, secundum jura & bonos mores, conficiendi, à Creante conceditur: & de Tabellionatus officio calami, & pugillaris traditione simul investuntur. (b)

(a) *Speculat. in d. §. restat. num. 37.* ubi etiam formulam juramenti tradit. (b) de quibus quidem omnibus, literæ testimonium officii ritè collati continentes, Notariis traduntur, quarum forma videri potest apud eundem *Speculat. d. §. restat. n. 38.*

CAPUT VI.

De Fine, Effectu, atque officio Notarii.

POSIT.
14. **I**nventum est Notariatus officium, ne contractuum, aliorumque negotiorum memoria deperiret, sed ut illa ad cautelam præsentium, & memoriam futurorum, manu publicâ notarentur.

Specul. in d. Rubric. de Instrument. edit. vers. Restat. 8. num. 37. in fin. Atque hinc, ut in Medicina sanitas, ita in Notariatus officio potissimus finis est, legale, & formale instrumentum. Quàm verò necessarius Notariorum sit usus, ipsa experientia testatur, & ex *Constitutione Imperatoris Maximiliani I. Anno 1512. Coloniae promulgatae*, §. Es ist auch ein Notarius &c. §. Es sollen auch &c. & aliis locis satis liquet: proptereaque etiam ministri publici appellantur in d. §. Es ist auch ein Notarius &c. Atque hinc in Auditorio Rotæ Romanæ observatur, ut singuli ejus Auditores, quemadmodum tradit *Vestrinus in sua Praxi lib. 2. c. 21. num. 1.* quatuor Notarios habeant, & sic in ea 48. Notarii, tanquam Auctuarii causis adhibeantur, & quadruplo plures, quàm Auditores, sive judices. Hucque etiam pertinet; quod *Petrus Gregorius Tholosanus in Syntagm. jur. lib. 47. cap. 41. num. 12.* scribit, scripturam memoriam longiorem gestorum excipere: fidem publicam autem, & publicationem immutationem veritatis scriptæ prohibere, ne clandestinis, & domesticis fraudibus, quæ actis publicis insinuata sunt, adulterari possint. Hæc de fine.

POSIT.
15. Effectus Notariatus, ritè collati atque suscepti, alii quidem magis eos respiciunt, qui operâ Notarii utuntur, alii verò ad ipsum Notarium spectant. Prioris generis sunt hi sequentes.

POSIT.
16. I. Notarii cogi possunt, ut super actibus, de quibus rogantur, Instrumenta conficiant.

Nota-

Notariorum enim tale est officium, ut, quemadmodum Magistratus Justitiam administrare tenetur, sic etiam illi operam suam denegare non debeant, cum iuramento ad hoc adstringantur. *d. Constit. Maximil. de Anno 1512. §.* Es ist auch ein *Notarius &c.* Indeque est, quod Mandata sine clausula, & compulsoriales contra Notarios officium suum denegantes imperari possint. *Frideric. Mindan. lib. 2. de Mandatis. c. 53. §. 4. n. 15. §. 16.* Ubi addit, hosce processus non difficulter concedendos esse: cum Notarii ad serviendum omnibus obligati sint, & recusantes ministerium præstare, perjurium incurrant, atque ab officio suspendantur, *Menoch. lib. 2. de Arbitrar. Judic. quæst. Cent. 4. casu 369. Sixtin. de Regalibus lib. 2. c. 15. num. 21. Mager. de Advocatia armata. c. 9. num. 760. Tuschus, præct. conclus. juris part. 5. conclus. 74.*

Quod tamen fallit. 1. Si Notarius sit Doctor, Decurio, vel Clericus *d. Constit. Maximil. in d. §.* Es ist auch ein *Notarius &c.* Idque etiam juri communi conveniens est, arg. *l. Universas. 15. C. de Decurion. lib. 10. c. sicut. 8. Extra, Ne Clerici vel Monachi negot. secul. &c.* 2. Si Notarius multitudinem negotiorum officii sui impediatur. *Felin. in c. quoniam contra. 21. num. 5. vers. posset tamen illud limitari &c. Extra de Probation. Sixtin. d. n. 21.*

2. Tenentur scripturas à sese confectas, iis, quorum interest, edere. Posit.
17.

Et hinc notandum, quod si Notarius edere recusset, eum falsi poenâ afficiendum: cum celet veritatem, arg. *l. Presbyteri. 8. C. de Episcop. & Cleric.* Quod tamen tunc demum procedit, si omnibus illud occultet, ita, ut nemini de veritate constare possit. Nam si soli adversario edere nolit, aliis verò exhibeat, atque sic respectu unius saltem celet, ut loquitur *Bart. in l. locum habet. 3. §. si quis dolo. 6. vers. Et posse. ff. de tabulis exhibend. non incidit in crimen falsi. Bart. d. loco, sed parti ad interesse tenetur. Alexand. in l. argentarius, 6. §. cum autem. 3. n. 1 ff. de edendo.* Ubi tamen hoc ipsum quoque limitat, ut nec ad interesse teneatur, si fortè aliunde, per testes, vel instrumenta actus probari pos-

fit: idque per rationem, quòd ejusmodi Instrumenti suppressio, parti non simpliciter sit detrimentosa; proptereaque illa, cum cavere sibi potuerit, nec fecerit, id negligentiae suae imputare debeat, ut inquit *Castrens. in d. l. argentarius*, 10. §. cum autem. 3. numer. 2.

Cæterum, Protocolla sua Notarii quoque edere tenentur; non tamen aliis, nisi iis, qui eos rogaverunt *l. si quis. 6. §. Unde apparet 5. vers. pertinere. ff. de edendo. Bartol. in l. fin. ff. de bonis authorit. Judic. possidend.* (exceptis tamen quibusdam casibus, veluti in causâ missionis in bona debitoris &c. *Bart. ad d. l. fin.*) & qui simul etiam sua interesse docere possunt. *Fachin. lib. 11. controvers. c. 48.* Nec ab hoc edendi onere Notarios relevat, quòd Protocolla non pro publicis actis, sed ipsorum Notariorum habenda sint. *Alexand. in l. Prætor. 4. num. 10. ff. de edendo. Afflict. in Constit. Neapolit. Rubr. 73. num. 58. cum ex Bald. ad l. fin. num. 12. C. de edendo.* in promptu sit responsio, Protocolla nimirum proprietate tantum Tabellionis esse, utilitate autem partium, quas concernunt.

QUEST.
XXV.

Quæritur autem, An Notarius de jure alterius partis, contra Protocollum vel Instrumentum sibi edi petentem excipere possit? Negat *Bald. ad l. fin. num. 17. C. de Edendo.* Ubi ait, non posse Notarium parti opponere, quasi ejus non intersit, sibi edi instrumentum, veluti quòd sit nullum, *arg. l. 1. §. sive autem, 3. ff. de tabul. exhibend.* aut quia obligationi satisfactum, actioque præscripta sit. Quamvis pars adversa, hujusmodi exceptiones opponere non prohibeatur. *arg. l. dissolutæ quantitatis. 2. C. de condict. ex lege & sine causâ. Bald. d. n. 17.*

POSIT.
25.

Si in officio fuerit negligens, tenetur partibus ad interesse.

d. Constitut. Maximil. de Anno 1512. Von Notarien / Rubric. Von Testamenten / §. Es sollen auch alle Notarien / &c. final. Danth. ad. l. jubemus. 29. §. scituris & Tabellionibus &c. Veluti si actus nulliter sit gestus, & de eo Notarius partes non admonuerit. *Gratian. Tom. 3. disceptat. forensium. c. 497. n. 9.* Etiam si imperitiâ ejus,

eius, vel simplicitate damnum aliquod obtigerit: cum illa partibus obesse non debeat. *Decian. respons. 44. n. 3. lib. 3. Farinac. in tract. Criminal. quest. 156. part. 2. numer. 83. Et seqq. latissimè Magonius decis. Lucens. 65. num. 5.* Quod si tamen per inadvertentiam, aliquod substantiale omiserit, & de hac omissione ex præcedentibus, & sequentibus constet, illa nemini nocere debet, cum pro scripto habeatur, quod ita à scribente omissum est. *arg. l. ambiguitates. 24. C. de Testament. Castrens. Consil. 60. lib. 1. Campan. in tractat. Clausular. §. De errore Notarii. p. 280. Et seqq. Vivius opin. 542.*

Hic quaeritur, An, & quando Notarius, pro substituto *Quæst. XXVI.* in officio delinquente, teneatur? De quo videatur *Farinac. in decisionibus Rotæ Romanæ noviter novissimis. decis. 389.*

Conveniuntur autem Notarii in loco, ubi officium *Posit. 19.* exercent, (a) & quidem actione mandati ad interesse. (b)

(a) *Obrecht. lib. 3. de Jurisdiction. cap. 12. num. 17.* per rationem: quod argentarius ibi recte conveniatur, ubi mensam suam exercuit. *arg. l. argentarium. 45. ff. de Judic. Nostri temporis autem Notarii argentariis æquiparentur. l. si quis 6. §. Prætor. 8. l. quædam sunt personæ 9. §. numularios. 2. ff. de edendo.*

(b) *Schwannman. lib. 1. de Processibus Cameræ Imperialis. cap. 22. num. 12. Et n. 13.* Ubi etiam tradit, quod, si Notarius non sit solvendo, tunc læso, viâ extraordinariâ, per restitutionem in integrum succurratur. Potest etiam conveniri actione in factum, ad damna resarcienda, per ea quæ tradit *Reiffenberg. ad Constitut. Maximil. de Anno 1512. §. de scriptura Testamenti. fol. 308.*

Atque hæc de effectibus, qui aliorum respectu in *Posit. 20.* considerationem veniunt.

Ad eos autem quod attinet, qui ipsum Notarium concernunt. 1. Est, quod maxima fides ipsi tribuatur.

Hinc *Gratianus, tom. 3. disceptation. forens. cap. 550. num. 18.* ait, de Notario legem plurimum confidere, majoremque fidem ipsi

ipsi adhiberi, quàm testi, etiamsi is juratò dicat, se aliter depo-
 fuisse, quàm Notarius scripsit. *Bossius in tractat. criminal. tit. de*
falsis num. 16. Vivins opin. 930. Paris de Puteo de Syndicatu, in verbo
Carcer. n. 3. f. 260. Freber. de Existimatione lib. 2. c. 5. num. 10. Ubi
tamen id limitat, nisi testis esset persona multum notabilis, &
famosa, per Felin. Hippolytum de Marsil & Speculat. Quos ibi
citat, addatur etiam Coler ad cap. ad audientiam. 13. n. 9. fol. 786.
Extra, de præscript. & Surd. Consil. 378. num. 29. & seqq. Immo
duobus testibus æquivalet, secundum Mynsing. Respons. 6. n. 29.
Decad. 1. Quod tamen cum temperamento accipiendum putat
Mascardus de probat. conclus. 1100. num. 4. ubi duorum testium
probationem, utpote veram & naturalem, illi tanquam præsum-
tivæ anteferendam censet. Licet hoc arbitrio Judicis tutissimè
committatur. Novell. de Instrumentorum cantela & fide, 73. c. 3.
Ubi textus, quòd ea, quæ vivâ voce dicuntur, & cum jureju-
rando, fide digniora quidem sint, hoc ipsum tamen judicantis
prudentiæ concredi debeat. Et Fach. lib. 11. Controvers. c. 55. tra-
dit, Instrumentum falsum esse, in quò Notarius numeratæ pe-
cuniæ mentionem fecit, si testes contrarium deponerent, & parti
inde detrimentum aliquod emergeret, aliàs autem non falsi, sed
extraordinariâ poenâ eum plectendum fore.

POSIT.
21.

Non tamen Notario absque testibus creditur, nisi
 sit Judicialis.

Alexand. Consil. 166. lib. 6. n. 11. Matth. Stephan. de Jurisdic.
lib. 2. part. 2. cap. 5. n. 34. quamvis in Gallia, si duo Notarii ex-
trajudicialiter simul sint rogati, iis etiam sine testibus fides ha-
benda sit. Tiraquell. de Retractis lignagier §. 8. glossâ 9. n. 35.

QUEST.
XXVII.

Hic autem quæritur: Si duo Notarii rogati sint, iique
 super Instrumento ab ipsis simul sumto, inter se discre-
 pent, utri sit fides habenda? Dicendum, quod contra-
 ctus tantisper non valeat, donec Notarii conveniant, vel ali-
 unde veritas negotii probetur, *Gratian. Tom. 3. Disceptat. forens.*
c. 474. n. 32.

Item

Idem quærunt, An Notario super qualitate Notariatus sui credatur? Et hoc rectè negant: cum dicta qualitas à Notario probari debeat. *Dec. ad c. 1. num. 17. § 18. Extra, de fide Instrumentor. Mascard. conclus. 1097. num. 2. 1098. 1099. Gratian. Tom. 3. Disceptat. forens. c. 554. num. 35. § seqq. Tuschus. practic. conclus. p. 5. lit. N. conclus. 93. § 94. Quod tamen in antiquis non obtinere ait Gravett. de Antiquit. temporum, part. 1. §. Viso de fama §c. num. 23. § part. 3. §. Vidimus in genere. num. 2. cum in iis Notariatus titulus præsumatur. Cavallos in Specul. Commun. opinion. contra communes, quæst. 425.*

An autem à producente Instrumentum, hæc qualitas quoque probanda sit? Verior videtur affirmantium opinio, per ea quæ tradunt *Ferrarius in formâ opponendi contra Instrument. §. non fuit, nec est. Vasq. de succession. resolut. §. 9. n. 119. & Vivius opin. 379. per totum. Quæ tamen ita limitanda est, ut non procedat. 1. in Instrumentis antiquis, sed tantum in iis quæ recenter sunt confecta: 2. Ut fallat si præsumptio sit pro Notario, ex quasi possessione officii, de quo superius etiam in quæst. 9. conclus. 2. aliquid dictum fuit. De hoc autem videri quoque potest *Menoch. lib. 2. de præsumt. præf. 78. ubi hanc quæstionem, quis & quandò Notarius præsumatur, latius persequitur. Quomodo autem qualitas illa probanda sit, tradit Pacian. de Probat. lib. 2. cap. 21. num. 42. § seqq. ubi sub n. 61. § 62. annectit, quòd in Instrumentis è longinquo productis, usitatissimæ sint literæ testimoniales (quas aliàs legalitatis vocant Gratian. Tom. 4. Disceptat. Forens. c. 736. n. 25. Berlich. conclus. 44. n. 35. p. 1.) pro quibus officiali ejus loci, in quò fuit rogatum Instrumentum, scribendum, & sub n. 63. formulam earum valdè notabilem apponit. Hic autem notandum, quòd Notariis iis tantum testimoniales decerni debeant, qui in loco, in quo decernuntur, immatriculati sunt, aliàs eas exiguæ fidei futuras esse, per ea quæ tradit, Benther. von Prälation. Recht. part. 1. c. 33.**

Porro hic quoque quæritur, An Notario asserenti se errasse credatur? Videtur affirmandum, cum Notario super

QUÆST.
XXIX.

QUÆST.
XXX.

E

causâ

causâ ad officium suum pertinente, maxima fides tribuatur, ut supra dictum.

Verius tamen negant, *Farinac. lib. 2. decision. Criminal. 233. & Surdus, Cons. 326. num. 20.* ubi multas adducunt rationes, quæ apud eos videri possunt.

QUEST.
XXXI.

Ulterius quæritur, An Notario asserenti aliquid collegialiter, vel capitulariter factum esse, fides habenda sit?

Negatur, nisi nomina singulorum ex universitate, qui decretum aliquod fecisse dicuntur, speciatim exprefferit: ut constare possit, quod duæ partes Universitatis Capituli, vel Collegii, in Instrumento intervenerint. Si tamen in Instrumento sigillum Capituli seu Universitatis adjectum sit, tunc non adeo necesse est exprimi nomina singulorum. *Gabriel. lib. 1. de fide Instrument. Conclus. 2.* Ubi aliis quoque modis declarat.

Generaliter autem in quibus casibus pro Notario præsumatur, & quando justè censeatur suum officium exercuisse, videri possunt, *Mascard. Conclus. 1099. 1100. 1101. & Menoch. lib. 2. præsumt. 79.* Ubi latissimè & *Cardin. Tusch. præf. conclus. p. 5. lit. N. conclus. 83.*

POSIT.
22.

2. Quòd tertio stipulari possit.

Tiraquell. de jure constitut. possessor. p. 3. num. 10. & seqq. Joh. Baptista Costa in praxi conventionali part. 2. claus. 1. Martha Neapol. part. 1. clausul. 82. Gratian. Tom. 3. Disceptat. forens. c. 455. n. 22. Tennin. cant. 6. n. 55. & seqq. Joseph. Ludovicus conclus. 52. Cavallos in Speculo Commun. opin. contra communes, quæst. 54. & 55. Atque hoc in plerisque Regionibus usu receptum esse, & frustra in controversiam vocari, ait Fachin. lib. 8. c. 91. Videatur etiam Tuschus, præf. concl. p. 5. lit. N. conclus. 99.

QUEST.
XXXII.

An verò ante ratihabitionem, tertio per Notarium acquiratur, dubio non caret? Et negativa juris magis consentanea videtur, arg. l. si ego hâc mente. 24. ff. de negotiis gestis, quam-

quamvis nec contraria opinio suis rationibus destituatur, quæ videri possunt apud eundem *Fachinæum d. c. 91.*

3. Habet Notarius aliquandò potestatem Judicis ordinarii. Posir.
23.

Circa quam tamen, à Doctoribus in varias sententias itum est. Et ab affirmantium quidem parte stant *Accurs. ad l. 1. de Judic. Bald. in l. adopt. 4. Cod. de Adopt. Alexander in l. ait. Prætor. 5. §. si iudex. 1. n. 9. ff. de re judicat.*

Negant verò *Frider. Mindan. lib. 2. de Mandat. cap. 69. sect. 4. & Heig. part. 2. quest. 7. num. 22. &c.*

Pro quarum opinionum conciliatione notandum, ad hoc ut Notarius, ordinarii Judicis potestatem habeat, hæc duo copulativè requiri. 1. Ut quis specialiter sit creatus Judex ordinarius, ejusque in privilegio expressa fiat mentio. & 2. Ut exercitium hujus chartulariæ Jurisdictionis à Statuto vel consuetudine loci specialis Notario quoque concessum sit. *Rebuff. de literar. obligat. in præfat. num. 15.*

Hinc autem consequitur, hanc Notariorum Jurisdictionem, in iis locis solummodò, in quibus illi de consuetudine præcepta guarentigiæ facere possunt (ut de Italia testatur *Colerus, in tract. process. executiv. part. 1. c. 3. n. 14. & de certis quibusdam Galliæ locis, Rebuffus in præfat. tractat. de literar. obligat. num. 15. & seqq.*) effectum habere. Ubi autem guarentigiata Instrumenta in usu non sunt, uti de Hispania refert *Roderic. Suarez ad l. post rem judicatam 56. §. secutus vestigia, n. 3. ff. de re judicat.* ferè nudus censetur titulus, nec Jurisdictionis aliquam administrationem habent Notarii, nisi habitu: *Matth. Stephan. lib. 2. de Jurisdic. part. 2. c. 5. n. 1.* Atque de hisce quidem locis negantes intelligi possunt. Et eo autem, quòd Notariorum Jurisdictio ad Instrumenta eorundem guarentigiata, ut modò dictum est, refertur, jam ulterius colligere licet, quòd illi contentiosam nullo planè modo, voluntariam jurisdictionem autem contemplatione præceptorum guarentigiæ ita tantum habeant, ut partibus coram ipsis consentientibus, de servando eo omnia, super quibus Instrumentum guarentigiæ conficitur, præcepta facere possint:

Coler. d. c. 3. num. 18. Quod enim in actibus legitimis quoque, qui voluntariæ jurisdictionis sunt, l. 2. ff. de officio Proconsulis, Notariorum nulla fit Jurisdictio, textus expressus est, in l. adoptio 4. C. de adopt. ubi idem quoque tradit Bald. Præcepta guarentigiæ verò Jurisdictionem aliquam sapere, inde patet, quod paratam illæ executionem etiam de jure communi merentur. *Boër. decis. 295. n. 6. Coler. de process. Executiv. p. 3. c. 2. n. 6. Gratian. Tom. 5. disceptat. forens. c. 873. n. 2.*

Et hæc quidem ita locum habent, etiamsi copiam Judicis partes habere valeant; Sin autem Judicis copia haberi non possit, atque insuper etiam sit periculum in mora, Notarii nihilominus actus nonnullos, qui regulariter non nisi ordinario Judici competunt, exercere valent: veluti testes examinare, de quo supra, c. 4. quæst. 19. Apostolos dare, *Speculat. tit. de Apostolis, §. sequitur, num. 11. Rosbach. in prax. civili tit. 74. num. 6.* atque in præscriptionis quoque interruptione absentis Judicis vices agere. l. 2. C. de annali except.

POSIT.
24.

4. Notariis interdum exemplandi quoque licentia tribuitur.

Et regulariter quidem omnibus, qui originalia confecerunt: si enim ab his transumpta petantur, propriâ auctoritate, & sine aliis solennitatibus, exempla illi facere possunt: & quidem toties, quoties requisiti fuerint, dummodo sint certi, quòd dando uni eidemque plura exempla, per hoc alteri non præjudicetur: alias enim iterum dare non possent, nisi intercedente auctoritate Judicis, qui causâ summarie cognitâ, exemplum denuò dari mandet. *Scaccia lib. 2. de Judic. c. 11. n. 525.* Alii verò, quàm qui originalia confecerunt, aliorum Notariorum Instrumenta exemplare non possunt: quin etiam si centum Notarii exemplum aliquod transsumerent, asserentes se vidisse Instrumentum sine macula, & exemplum per omnia cum originali convenire attestarentur: tamen transumpto fides non haberetur, quod albo lapillo notandum esse tradit *Mascard. de probat. concl. 712. n. 11.* Hoc ipsum tamen fallit. 1. si speciale ad hoc privilegium habuerint atque id probare possint. *Gratian. tom. 5. disceptat. forens. cap.*

907. num. 40. 2. Si exemplum fuerit factum de verbo ad verbum auctoritate Judicis & legitime. *Mascard. d. conclus. 712. num. 17. & seqq.*

Ut autem legitime factum censeatur transumptum, & fidem faciat, *Scaccia d. c. 11. num. 653. & seqq.* hæc requirit, nempe. 1. Ut exempletur ad instantiam partis. 2. Ut exemplans sit Notarius, si haberi possit. 3. Ut Notarius nihil addat vel detrahat. 4. Ut exemplum redigatur in publicam formam. 5. Ut Judex adhibitus diligenter inspiciat originale, an sit vitiatum, aut defectum aliquem habeat. 6. denique, ut ad id interesse habentes citentur.

Sed hic quaeritur. 1. Cujus judicis auctoritas tunc requiratur, utrum ejus, cui pars producat Instrumentum subiecta est; an verò ejus, coram pro principali quaestio ventilanda venit? *Socinus ad c. cum sit generale. 8. num. 11. Extra, de foro competenti*, tenet, quòd exemplatio Instrumenti fieri possit coram proprio iudice ipsius petentis, non autem eandem à iudice alterius partis, petere necesse sit, quæ vigore ejusdem Instrumenti convenienda foret: eumque sequitur *Gilhaus. in Arbor. Judic. c. 1. p. 2. §. fin. n. 8. Abbas autem ad c. ult. n. 9. Extra de fide Instrum.* suadet, ut ille Judex adeatur, coram quo quaestio principaliter moveri posset. Et hoc tutius videtur. *Coler. ad d. c. cum sit generale. n. 7.*

QUEST.
XXXIII.

2. Quaeritur, An exemplatio, in iis casibus, quibus legitime & cum solennitatibus fieri debet, solenniter facta præsumatur? negat *Menoch. lib. 2. præsumpt. 80.* & ab exemplante probandum esse ait, quod solennia intervenerint, nisi fortè de antiquo aliquo Instrumento quaestio sit. Quem ego etiam sequor.

QUEST.
XXXIV.

Et 5. tandem pro salario consequendo ipsis actio locati competit.

POSIT.
25.

Peregrin. decis. Patavin. 67. in fin. Pro quo, usque dùm exsolvatur, Instrumenta retinere possunt. *Molignat. de Retention. quest. 109.*

POSIT.
26.

Duplex autem salarium Notarii accipiunt, unum pro imbreviaturâ; alterum verò pro extensione, sive Instrumentorum confectiione.

Matth. Stephan. lib. 2. de Jurisdic. c. 5. num. 32. Hodie autem prioris loco, statim atque à partibus rogati sunt, in auro atque etiam argento subarrhari solent. Ubi tamen notandum, eos à pauperis pecuniam petere non debere, per allegata *Pacian. lib. 1. de Probat. c. 54. num. 61.*

QUEST.
XXXV.

Quid si autem non conventum fuerit de salario, an Notarii nihilominus illud consequi poterunt?

Atque hoc affirmat *Flores Diez de Mena lib. 1. quest. 8. §. 1. num. 71.* ubi id ex æquitate, & verisimili contrahentium mente, deberi asserit, & ita de consuetudine servari. Eo ipso enim, quòd quis aliquem ad certum servitium conducit, quod mercenarium esse solet, illum cum mercede consueta conduxisse censetur. Item eo ipso, quòd quis operas suas locare solitus est, præsumitur laborasse pro mercede, quam ab aliis recipere solebat. *Rota Genuens. decis. 115. num. 5. & 6. Paris de Putes, de Syndicatu in verbo salarium vers. si officialis. num. 16.* Hoc nomine autem extraordinarium remedium officii Judicis ex æquitate competit. *Flores Diez d. quest. 8. num. 44.* Quin etiam Notarius expensas, contrariâ Mandati actione consequi potest, si quas negotii causâ, in quo requisitus fuit, veluti itineris &c. facere necesse habuerit: atque insuper eo nomine quoque Instrumentorum confectorum retentione sibi consulere ipsi integrum est, arg. *l. actoris 30. ff. de Procurat.*

Atque hæc de effectibus suscepti Notariatus, sequitur de Notariorum officio.

POSIT.
27.

Notarii rite creati prima cura sit, ut paret sibi duos libros Protocollorem (a) unum, quem cæteratum (b) vocant, alterum extensum. (c)

(a) Græcis dicuntur πρωτόκολλα à glutine, quòd olim primæ Notariorum annotationes frusto membranæ exceptæ, postea con-

conglutinatae atque per exceptorem in certum aliquod volumen
comportatae fuerint. Vel cum simplici λ. Ὡ. πρότικωλα, quasi
prima orationis membra, aut membranae, continentes primam
rei gestae concinnationem, quae postea latius extendi debeat.
Covarr. pract. quest. cap. 19. num. 2. Et primis quidem temporibus
hoc nomine signum quoddam denotabatur, & notula in chartae
capite expressa, ex qua cognosci poterat, quo artifice, quove
tempore illa confecta fuerit, cum nomine Comitum sacrarum
largitionum *Novell. de Tabellion. 44. cap. illud quoque* 1. Hodie
verò traducta est illa dictio, ad memorialem Tabellionis scri-
pturam, eamque tam abbreviatam, quam extensam, de quibus
agetur in sequentibus.

(b) *Menoch. de Arbitr. judic. quest. lib. 2. cap. 187. num. 6.* sic
dictum propter clausulas, quae ei solent inferi cum dictione &c.
Quae caeteratio tamen satis periculosa videtur, & hinc proverbialiter
pro re abominabili, Et Caetera Notariorum, quibusdam
habitum fuisse, tradit *P. Gregorius Tholos. in Syntagm. lib. 47. cap. 42. num. 5.*
Hujus autem Protocolli tanta est necessitas, ut No-
tarius penes quem id non reperitur, de falso puniri, atque etiam
torqueri possit, nisi probaverit, illud casu, vel alio modo amis-
sum esse. *Bald. ad Rubric. C. de fide instrum. n. 28. Gilhans. in Arbor. judic. cap. 6. part. 3. num. 34.* Et tradit *Hieronymus de Federicis Re- solut. 48.* quod lacerans notam originalem, etiam si absque dolo
id faciat, ob temeritatem tamen puniatur. Et ita à se quendam,
qui Abbreviaturam hoc praetextu laceraverat, quod confuse, &
cum multis Apostillis confecta esset, à falsi quidem crimine ab-
solutum, ob temeritatem tamen, alià ratione punitum dicit.
Atque haec in tantum procedunt, ut Notario se Protocollum
suum lacerasse dicenti, nec cum juramento quidem credatur,
nisi praeter illud pro Protocolli amissione, aliae quoque praesum-
tiones simul concurrant. *Farin. p. 6. oper. Crimin. q. 154. p. 3 n. 40. & seqq.* Atque de hoc etiam inferius *quest. 87.* aliqua dicentur.
Caeterum de poenâ non servantis apud se Protocollum videantur
etiam *Lanfranc. de Oriano, de Instrum. product. n. 20. & Menoch. lib. 2. de Arbitrar. Judic. question. cas. 370.*

(c) *Menoch.*

(c) *Menoch. d. c. 187. num. 2.* Ubi secundum *Bald. Curt. Paris. Boër. Nevizan.* præcellentes juris Interpretes, tradit, tam notam originalem, five imbrevisaturam, quàm librum extensorum Protocolli nomine venire. Et licet *Mascard. de probat. Conclus. 1250. num. 1.* per Protocolum solam imbrevisaturam five primum illud exemplar, quod extenso opponitur, intelligere videatur, idem tamen in *Conclus. 1101. num. 21.* librum extensorum quoque Protocolum appellari manifestè tradit.

Posit.
28.

In cæterato, qui aliàs etiam vocatur liber rogationum, (a) bastardellus, (b) originale, (c) abbreviatura (d) broliardellus (e) imbrevisatura, (f) nota compendiosa, (g) scheda originalis, (h) matrix, (i) regestum, (k) adversaria, (l) minuta & jactum, (m) &c. actus coram se celebratos breviter describat. (n)

(a) *Johann. Andr. in addit. ad Speculat. de Instrum. edit. §. videntum vers. §. nota quod Tabellio, §. Bart. Cons. 163.*

(b) *Bald. in l. fin. num. 21. C. de Edendo*, (c) *Mascard. de probat. quæst. 6. num. 75. Vol. 1.* Ubi hoc nomen propriè imbrevisaturæ attribui dicit, minùs propriè vero Autentico, quod partibus traditur.

(d) *Decius, consil. 447. num. 1.* ita dicta, quòd multa abbreviata in eâ reperiantur. *Felin. in c. cum P. Tabell. pen. n. 1. Extra, de fide Instrum.* (e) *Farinacius part. 6. operum Criminal. quæst. 154. p. 3. num. 28.* (f) *Bald. ad Rubr. C. de fide Instrument. numer. 20.* (g) *c. cum P. Tabell. pen. Extra. de fide Instrum. Mascard. de probat. concl. 1101. num. 12.* (h) à Græco Schidia, quæ sunt assulæ & fragmenta fabrorum. *Petr. Gregor. Tholos. in Syntagm. jur. lib. 47. c. 42. num. 5. Bald. ad l. contractus. 17. num. 5. C. de fide Instrument.* (i) *Bald. ad d. Rubr. C. de fide Instrum. n. 20.* (k) *Covarruv. pract. quæst. c. 19. num. 6.* (l) *Mascard. d. conclus. 1101. n. 21.* (m) *Gail. lib. 2. Observ. 43. num. 4.* (n) Et testatur *Menoch. d. casu. 187. n. 1.* hunc communem esse styllum Notariorum in omnibus ferè Italiæ locis, ut quamprimùm de actu aliquo rogati fuerint, negotium, super quo instrumenta fieri petuntur, in bastardello summam & ab-

& abbreviatè scribant, ut ex eo deinde actum in solennem formam extendere possint. Atque hæc imbrevisatura fons & origo dicitur, unde desumantur Instrumenta, *Johann. Andr. in addit. ad Specul. de fide Instrument. §. Videndum, vers. Et nota quòd Tabell. Decius d. Consil. 447. num. 2. quin & ipsa est Instrumentum Notarii non extensum, ut vocatur à Bart. in l. Chirographis. § 7. n. fin. ff. de administr. & pericul. tut. & Castrens. in d. l. contractus 17. n. 2. C. de fide Instrumentorum.*

Id autem ut ritè & ordinatè faciat, hæc sequentia **Posit.** observare debet. 29.

I. Ut non nisi rogatus de negotio aliquo suum ministerium præbeat.

L. ultim. §. sin autem dubius 2. ibi: jubente eo, C. de jure deliberand. Novell. de Tabell. 44. c. nos autem 1. Bart. in Auth. si quis in aliquo n. 8. C. de Edendo. Menoch. lib. 2. præsumt. 81. num. 4. Et tradit Speculat. de Instrum. edit. §. postquam, vers. & breviter scias: num. 6. Quòd Tabellio nihil debeat in Instrumento apponere, nisi quod ei injectum est, quantumcunque illud viderit. Videantur etiam Abbas in c. 1. num. 4. & Decius n. 20. Extra, de fide Instrum.

Circa hanc rogationem autem quærunt. 1. A quibus illa fieri debeat? Ad quod distinctè respondendum est, aut enim **Quæst. XXXVI.** contractus vel negotium dependet à consensu duorum vel plurium: aut tantum à consensu unius. Priori casu nequit Notarius Instrumenta conficere, nisi simul ab utroque, vel ab omnibus contrahentibus rogetur. *Castrens. ad l. prætor ait. 4. in princ. n. 7. ff. de edend. Alexand. Raudensis. Respons. 27. n. 10. lib. 1. Atque hinc Bald. ad Rubric. C. de fide Instrum. n. 6. ait, Instrumentum respectu eorum, qui non rogârunt, non esse Instrumentum, nec probare: quod de probatione obligationis, ratione eorum, qui non rogârunt, accipiendum est: quoad factum enim rogantium omninò probat. Bald. ibid. Decian. Respons. 35. numer. 27. Vol. 3. Surdus Cons. 359. numer. 12. atque in eandem sententiam inclinât quoque Covarruvias practic. quæst. c. 50. num. fin. Ubi ait, Instrumenta erga omnes publica dici, ita ut inter quoscunque*
F
extra-

extraneos probent, nempe rem ita gestam esse, non tamen ea tertio præjudicare. Quod etiam sequitur *d. Alexand. Randens. Respons. 26. num. 149. lib. 1.* Quin etiam licet contractus unius tantum ex contrahentibus, utilitatem concernat, ejusmodi sunt donatio, & quietantis, sive liberatio &c. nihilominus Notarius ab utraque parte rogari debet. *Castrens. d. n. 7. in fin. Alexand. ad d. l. prætor ait. 4. in pr. num. 5.* Nec obstat secundum *Decium ad c. 1. n. 23. Extra, de fide Instrum. regula Abbatis in d. c. 1. num. 4. vers. Ego hæcenus inducere, &c.* quando negotium tantum unius utilitatem respicit, (quale est donatio) quod tunc ad solam rogationem illius, cujus gratiâ celebratur, Instrumentum confici possit. Respondet enim ibidem Decius, istam regulam in iis tantum procedere, quæ à voluntate unius dependent, de quibus mox dicetur: fallere autem in contractibus, qui non nisi utriusque contrahentis voluntate perfici possunt, quantumvis tantum unius utilitatem concernant? atque hujusmodi etiam esse donationem.

Cæterum in actibus unius utilitatem tantum concernentibus, veluti in donatione, ulterius hoc quoque notandum, quod Notarius scripturam non nisi donatario in publica forma tradere debeat, licet simul à donatore quoque rogatus fuerit. *Castrens. ad d. l. prætor ait. 4. n. 9. atque Alexand. ib. n. 8.*

Posteriori verò casu, quando nimirum non à plurium, sed unius tantum voluntate negotium, vel actus dependet: cujusmodi sunt ultima voluntas, protestatio, intimatio, repudiatio &c. quia tunc non facile in instrumenti confectionem consensurus est ille, in cujus præjudicium illud conficitur: sufficit, si unica saltem pars, nempe actus illius ordinator, Notarium super eo rogaverit. *Johann. Andr. in Addit. ad Specul. de Instrum. edit. 6. postquam, vers. obligationes. lit. b. Bald. ad d. Rubric. C. de fide Instrum. n. 7. Abbas in d. c. 1. n. 4. & Decius ibid. n. 23. Castrens. in d. l. ait Prætor. 4. n. 8.* Ubi idem esse dicit, in aditione hereditatis, & *Alexand. ibid. num. 5.* Atque huc etiam referenda sunt ea, quæ non à voluntate humana dependent, sed à natura vel casu, ut sunt ruina, incendium, inundatio, mors, nati-
tas &c.

tas &c. Nam in iis quoque unius solum rogationem sufficere tradunt in *dd. locis Castrens. & Alexander*, item *Decius ad d. cap. 1. num. 22.*

Hic tamen ulterius quaeritur, An in hujusmodi casibus, QUEST.
XXXVII. præter rogationem partis, insuper quoque auctoritas, atque mandatum Judicis requiratur? Distinguit *Johann. Andr. in addit. ad Specul. de Instrum. edit. §. postquam vers. obligationes, num. 7. lit. b.* inter eos casus, qui effectum aliquem juris producant, qui principaliter in voluntate partis ita positus est, ut illa eundem inducere, vel tollere possit; veluti sunt actio, exceptio, accusatio, excusatio &c. atque tunc Instrumenta etiam absque auctoritate Judicis confecta fidem mereri: & inter eos, qui effectum quidem juris producant, magis tamen ab auctoritate publicâ, quam à privatorum voluntate dependentem, & in iis Judicis auctoritatem omninò requiri: atque hæc distinctio majori Doctorum calculo comprobata, & pro veriori recepta est. Cujus quidem prius membrum exemplo declarat *Bald. ad d. Rubric. C. de fide Instrument. n. 8.* ubi ait: Si stipendiarii equos in bello perdant, vel Ambasiatores in itinere, & super amissione vel morte equorum Instrumenta eum ad finem confici curent, ut de resarciendo sibi damno cum effectu agere valeant, ejusmodi Instrumenta indicium facere, quamvis Judicis auctoritas nulla intervenerit. Posterius verò membrum exemplificat *Castrens. ad d. l. ait Prætor. 4. n. 8.* ubi, se Florentiæ vidisse, ait, cum civi cuidam Lucano, qui propter pestem eò sese contulerat, filius nasceretur, paterque à Notario petiisset, ut super hac filii sui natiuitate Instrumentum conficeret, quò ille privilegiis & Jure civitatis gaudere posset, id non, nisi Judicis auctoritate interveniente impetrari potuisse. Itemque de Natiuitate, atque etiam morte hominis, quando, quoad successionem, inde aliquis effectus Juris resultaret, tenent *Bald. d. n. 8. Alexand. ad d. l. ait prætor. 4. n. 6. & Decius ad d. c. 1. n. 22.*

II. De quibus actibus rogari possit Tabellio?

Et I. Quidem, An de negotiis, quæ ipsum Notarium QUEST.
XXXVIII. contingunt, atque sic, an in propria causa Notarius In-

strumenta conficere possit? Quod regulariter quidem negandum esse tradit *Matth. Stephan. libr. 2. de Jurisdic. p. 2. c. 5. n. 24. & seqq.* & instrumenta in propria causa confecta pro nullis haberi, nisi forte actus aliunde per testes probari possit, affirmant etiam *Decian. Respons. 18. n. 32. & 33. Vol. 1. & Respons. 91. n. 23. Vol. 3. & Mascard. de probat. conclus. 1101. num. 13. & 14.* Fallit tamen hæc regula in uxore, & filio Notarii, per superius tradita in quaestione 17. & 18. item in testamento proprio, quod sibi Notarius conficere vult, ut & in Instrumento procurationis, quam Notarius alii demandavit. *Abbas inc. 1. n. 4. in fin. Extra. de fide instrumentor. per rationem*, quod duobus hisce casibus, nulli alii, quam sibi Notarius præjudicium facere possit.

QUEST.
XXXIX.

An autem de commissione sive delegatione sibi facta, Notarius quoque possit Instrumenta conficere? Negant magis communiter Doctores in commissione universali, qui tamen id limitant. 1. Nisi alius Notarius non reperiatur, tunc enim ipsum de commissione sibi facta rogari posse dubio carere. 2. nisi de executione officii sibi jam injuncti rogatio fiat, veluti si partes Notario negotium aliquod in scripturam redigendum committant, de ea commissione enim Notario credi. 3. Nisi commissio illa signo manuali ipsius Judicis signata sit. 4. Nisi extet consuetudo in contrarium. *Mascard. de Probat. conclus. 1101. num. 16. 22. 23. & seqq.* De particulari commissione verò nonnulli affirmativam sequuntur, inter quos est *Menoch. consil. 100. num. 49.* ubi tamen id ipsum ad actuarios tantum restringit: & plures videri possunt apud *Cavallos in Specul. Comm. opin. contra com. quest. 376.* Quæ omnia cum hoc moderamine accipi debent, ut nunquam ita facile Notario de commissione sibi facta, in Instrumento credi debeat, quando causa ardua, nec modici præjudicii vel etiam quando ipsi Notario lucrativa est, secundum *Bald. ad l. Indices. 18. numer. 2. C. de fide Instrument.* Videatur etiam *Card. Tusch. p. 5. practicar. conclus. lit. N. concl. 76.*

QUEST.
XL.

2. An de præteritis rogatio fieri possit?

Negat *Bald. ad Rubric. C. de fide Instrumentor. num. 12. secutus Bart. in Auth. si quis in aliquo, num. 9. C. de edendo*, qui dicit Notarium

tarium de iis tantum rogari posse, quæ partes in ipsius præsentia faciunt, indeque inferit, si Notarius rogatus fuerit, quod Titius hominem occiderit, vel quod aliquem percusserit, de eo non esse instrumento standum, per *l. testium fides. 3. §. Idem Divus Hadrianus, 3. ibi: testibus non testimoniis, ff. de testibus*, facitque pro hac opinione, quod Notario de iis, quæ narrativè de personis non præsentibus, atque etiam aliis, quæ in ipsius præsentia gesta non fuerunt, testatur, nulla fides habenda, *Mascard. de probat. conclus. 1102. num. 3. cum Notarii verba enunciativa non probent, Gratian. Tom. 5. Disceptat. forens. c. 907. num. 43. Atque hinc Notario in Instrumento asserenti, quod heri in sua præsentia pecunia numerata fuerit, fides adhibenda non est. Mascardus de Probation. Conclus. 1101. n. 9.*

Hiscæ autem ita sese habentibus, jam ulterius quæritur,
1. An credatur Notario in Instrumento asserenti, causæ cognitionem intervenisse? Et super hoc dubio in varias sententias à Doctoribus itum esse, videri potest apud *Gabriel. in communib. opinion. de sentent. lib. 2. conclus. 5. num. 28. §. seqq. ubi in utramque multos allegat. Ipse verò pro eorundem conciliatione distinguit inter Decreta, quæ paulò exquisitiorem causæ cognitionem desiderant: atque in iis Notario non credi, nisi specialem istius causæ solennitatumque, quæ intervenerunt, mentionem fecerit, maxime verò si ex temporis fortè brevitate contra Decretum argui possit, ut quod ex abrupto ita interpositum dicatur, ut non credibile sit, in tanta temporis angustia iudicem huiusmodi diligenti cognitioni vocare potuisse. Et inter ea Decreta, quæ de facili, & absque accuratiori causæ cognitione interponi solent, sunt emancipationis, manumissionis, & similia; atque in iis satis esse, si eam intervenisse simpliciter asseratur. *d. conclus. 5. n. 30. 31. §. 34.**

Quæst.
 XLI.

2. An Notario referenti se ad aliud Instrumentum, & dicenti se vidisse & legisse illud, credi debeat? *Quæst. XLII.*
 Negativa communiter recepta, & verior est, ut scilicet nullam fidem talis assertio mereatur, nisi constet de relato, *Bart. in Anth.*

Anth. Si quis in aliquo. num. 13. in fin. C. de edendo. Surdus consil. 419. num. 2. Gilm. Tom. 3. Symphorem. fol. 236. num. 6. Fachin. lib. 12. controvers. c. 3.

QUÆST.
XLIII.

III. An rogatio in dubio præcessisse præsumatur? Hanc quæstionem latè pertractat *Menoch. de præsumt lib. 2. præf 81. per totam*, & negat, ex hac ratione, quòd rogatio sit facti, & solennitatis extrinsecæ, proptereaque non præsumatur. Quod tamen limitandum esse ait, nisi ex aliis conjecturis appareat Notarium, ut Notarium, non verò ut privatum scripsisse; tunc enim rogationem præsumi. Indicia autem, ex quibus id con-
jicere liceat, *sub num. 8. & seqq.* hæc esse ait; nempe si Notarius scripserit, se Instrumentum publicasse, vel adjecerit clausulam, actum &c. vel, testibus rogatis &c. vel quandò ita scriptum re-
peritur, Ego Sempronius Notarius scripsi, vel quandò Notarius signum sui Tabellionatus apposuerit, vel denique, si in bastar-
dello, habente titulum, Liber rogationum &c. in quo Notarius alia quoque Instrumenta scribere consuevit, hujusmodi scri-
ptura reperiatur. Videantur etiam *Mascard. de probation. Concl. 1102. per totam*, ubi *sub. n. 9.* hanc etiam limitationem adjicit; ut præsumatur rogatio, si Notarius adhuc vivens, se rogatum fuisse asseruerit. *Tenninus Cant. 172. n. 1. & 2. & Cavallos in Speculo Communium contra commun. quæst. 583.*

POSIT.
30.

II. Ut ipse negotio intersit, & præsens contrahen-
tes audiat, videatque, ut de visis & auditis postea, in
Instrumento testari possit.

Notarium enim oportet rei cognitionem per se habere, si-
cuti testes, nempe per sensum corporis: Unde propriis auribus
audire, & propriis oculis videre debet. *Bald. ad Rubric. Cod. de
fid. Instrum. n. 10.* Quo circa etiam in subscriptionibus suis No-
tarii addere solent, quòd omnibus & singulis interfuerint. *Bald.
Consil. 28. libr. 1. n. 1. Alexand. Consil. 119. n. 4. lib. 1. Surdus Consil.
440. n. 8. Decian. Respons. 52. n. 46. Vol. 3.*

QUÆST.
XLIV.

Hinc autem i. quæritur, An Notarii de noctu possint
Instrumenta conficere? Quod regulariter negandum est,
cùm

cum periculum sit, ne in tenebris dictis visus atque auditus sensibus, Notarii & testes fallantur: nisi tamen urgens aliqua causa id efflagitet, & ob imbecillitatem fortè testatoris periculum in mora sit, per tradita à *Bald. in c. 1. n. 5. & Dec. ibid. n. 25. Extra, de fide Instrument.* quo casu tamen ad minus tria luminaria accendi debent, arg. *l. 1. §. de inspiciendo* & *c. 10. vers. mulier cum parturire* & *c. ff. de ventre inspiciendo. Surdus Cons. 158. n. 7. & 8.*

2. An Notarius falsi crimen incurrat, si in Instrumento mutui, vel alio aliquo scripserit, aurum bonum numeratum esse, id verò postea adulterinum appareat? QUEST. XLV.
Quod negandum videtur; cum hoc loco Notarius de eo testetur, quod oculorum iudicio probabiliter apprehendere potuit; nec tam accurata hujus rei peritia, ab illo requiritur, ut de auri intrinseca bonitate quoque perfectè judicare debet, cum illa plerunque occulta sit, & sensus lateat. *Bald. ad d. Rubric. C. de fide Instrum. num. 13.*

3. An Instrumento mutui apponere possit clausulam de numeratione facta v. g. centum florenorum, qui in aliqua bursa five marsupio contineantur? Et regulariter id negatur; cum enim illos Notarius non viderit, consultius est, ut in sua præsentia eos annumerari curet: aut si malit, de confessione saltem attestetur, & quòd partes asseruerint, tot vel tot florenos in folle five sacco illo inclusos fuisse, adscribat, quâ ratione tutus erit: simpliciter autem id adstruens poenam falsi & supinæ imperitiæ vix evitabit. *Bald. ad d. Rubric. n. 14. Fachin. lib. 11. Controvers. c. 55. Farinac. p. 6. operum Criminalium. c. 154. p. 4. num. 54.* QUEST. XLVI.

4. An Notarius etiam de odoratu, gustu vel tactu suo, aut aliorum attestari possit? Negat Nicolaus de Martarellis, relatus à *Bald. ad d. Rubr. num. 16.* per rationem, quòd in istis tribus sensibus discernendis ob summam eorum lubricitatem naturaliter homines discrepent, proptereaque Notarius scire non possit, an testes super qualitate, dictis sensibus dijudicandâ, convenerint: contra autem *Bald. d. num. 16.* illud affirmat, hanc QUEST. XLVII.
ob

ob causam, quod sensus non præsumantur decipi circa proprium objectum: eademque omnibus in omni sensu natura esse credatur. Indeque non absurdum esse, si Instrumenta etiam de dicto testium, de gustu, odoratu, vel tactu deponentium, & v. g. vinum mucidum vel acidum esse dicentium, Notarius conficiat.

QUÆST.
XLVIII.

5. Quæritur, An possit medio interpretis officio Instrumenta conficere; v. g. in testamento Hebræi, loquentis Hebraicè si Notarius linguæ illius non habeat cognitionem? Negat Bald. ad l. iudices, 12. num. 5. C. de sentent. & interlocution. omnium judic. Mantica. de conjecturis ultimarum volunt. lib. 3. tit. 13 num. 2. cum immediatè ipsum testatorem audire & intelligere, non verò alterius interpretationi credere Notarius debeat.

QUÆST.
XLIX.

6. Quæritur, An Notarii testimonio de iis, quæ in animo & intellectu contrahentium consistunt, fides adhibenda sit? Quod etiam negandum est, cum illa à sensibus remotiora sint. Unde licet Notarius clausulam apposuerit, spontè, & sine dolo quid factum fuisse; tamen si adsint indicia, ea non obstante, contractus tanquam simulatus, & metu factus argui potest. Quamvis Notarius hoc casu puniri nequeat, cum de verbis partium, ex quibus de voluntate earundem præsumitur, testatus fuerit, arg. l. si alii, 19. ff. de Usufr. legat. & l. La-beo. 7. §. Servius. 2. versic. Id Tiberio &c. ubi: nam quorsum nomina, nisi ut demonstrarent voluntatem dicentis &c. ff. de suppellectile legata. Bald. ad d. Rubric. C. de fide Instrument. n. 15.

QUÆST.
L.

An autem fides habenda sit Notario, si in testamento posuerit, tempore confectionis testatorem sanæ mentis fuisse? Negat Mascard. de probat. concl. 1101. num. 27. Affirmat verò Farinac. Fragment. Criminal. part. 1. sub. lit. F. num. 278. Ubi tamen eodem modo, ut in quæstione præcedenti id limitat, si non aliunde indicia appareant, testatorem mentis integritate destitutum fuisse. Sin autem ex indiciis de contrario aliquàlter constare possit, tunc hanc clausulam à Notario non in vim probatio-

bationis, sed ad sui exonerationem, & ad effugiendam poenam, quam incurrisset, conficiendo scripturam de testamento ab homine non sanæ mentis facto, appositam censerit. Videantur etiam *Alexand. Cons. 141. num. 12. lib. 1. & Martha Neapolit. in tractatu de Clausulis, part. 3. Claus. 76.* Ubi hanc clausulam de consuetudine duntaxat Notariorum apponi asserunt.

III. Intentionem partium probè auscultet, & si actus sibi videbitur illicitus, vel frustratorius, de eo partes fideliter admoneat. POSIT. 31.

Conficiens enim Instrumenta super actu nulliter gesto, partibus ad interesse tenetur, quòd illas non admonuerit. *Gratian. Tom. 3. Discipulat. forens. c. 497. num. 9.* De poenâ autem Notarii conficientis contractum illicitum, plura superius in cap. 4. dicta fuerunt.

IV. Illis peractis imbreviaturam propriâ manu conscribat. POSIT. 32.

Ita enim in quæstione, An Notarius Imbreviaturæ suæ scripturam alii committere possit? concludit *Bald. ad d. Rubr. C. de fide Instrum. n. 23. § 24.* Ubi tria esse dicit, quæ Notarii per alium expedire possunt. Primum, audire, & interesse, Secundum, Protocollo scribere, Tertium, subscribere & signare. add. *Novell. de Tabellion. 44. c. 1. §. 3. § fin. Panormit. ad c. inter dilectos, 6. n. 7. Extra, de fide Instrum. ubi ait, hanc commissionem non nisi auctoritate Judicis procedere.* QUÆST. LI.

Et licet contrarium velit, & pro affirmativa militet *Decius Cons. 447. n. 8. § seqq.* motus, quòd industria Tabellionis non eligatur in scribendo, sed ut ipse fidem det gestis, quam satis præstet, subscribendo, *Panormitan. ad d. c. inter dilectos 6. num. 7. in fin.* ubi tamen pro majori cautela requirit, ut Notarius ipse præsens sit, omniaque dictet, *Alexander Consil. 14. num. 18. ibi: licet scriptura seu Imbreviatura Protocolli, ab eo qui non est rogatus § c. lib. 6. Menoch. lib. 2. de Arbitrar. jud. quæst. cap. 187. num. 5. Scacc. de Judiciis lib. 2. c. 11. n. 541.* His ipsis quoque Auctoribus tamen fatentibus, negativa tutior est, & hodie propter *Constit.*

D. Maximil. Recess. Imperii Colonia habito de Anno 1512. §. Fürters
 so befehlen wir ic. necessario recipienda. Accedit etiam quòd af-
 firmativam valde periculosam, & multis decisionibus adversam
 esse testetur *Natta Consil. 224. n. 3. Vol. 1.*

POSIT.

33.

V. Ut in ea tam nomina contrahentium, (a) quàm
 testium, (b) item negotium ipsum, denique etiam locum
 & tempus exprimat, (c)

QUEST.
 LII.

(a) Hic quæritur, An necessarium sit, ut contrahentes
 ipsi Tabellioni per præcedentem aliquam conversatio-
 nem noti sint? Negat *Bald. ad d. Rubric. Cod. de fide Instru-*
ment. num. 11. Ubi sufficere ait, quòd paciscentium nomina,
 quibus illi se vocari asserunt, & interdum ea quoque, quibus
 eorundem officia designatur, cognita habeat. Licet enim sup-
 posititiis nominibus quandoque Instrumenta falsari contingat, id
 tamen de rarò accidentibus est, ad quæ jura non aptantur, *l. Nam*
ad ea. 5. ff. de legib. Bald. d. n. 11. cujus sententiam etiam ceu ve-
 riorem sequitur *Gratian. Tom. 3. Disceptat. forens. c. 397. n. 4.*

(b) Qui quidem præsentés etiam in negotio adsint, *arg. l.*
contractus. 17. C. de fide Instrum. Covarruv. practicar. quæst. cap. 20.
num. 4.

QUEST.
 LIII.

Quæritur autem, An specialiter rogati esse debeant?
 Negant *Bald. ad d. Rubric. num. 18. Abbas in c. 1. n. 3. vers. nono.*
Extra de fide Instrum. & Carolus de Grassis de Exception. ad materiam
statuti Except. 19. num. 36. per rationes, quæ apud eosdem videri
 possunt.

(c) de quibus infra circa Instrumenti requisita agetur.

POSIT.

34.

VI. Si negotium ita, ut suprà dictum, in bastar-
 dello descripsit, antequam partes discedant, iis hancce
 Imbreviaturam suam de verbo ad verbum prælegat,
 (a) clausulas obscuriores interpretetur, & de iis partes
 diligenter admoneat. (b)

(a) At-

(a) Atque hoc Doctores Instrumenti publicationem appellant, eamque adeo necessariam esse dicunt, ut eâ omisâ Instrumentum pro nullo haberi debeat. *Alexand. Cons. 77. n. 2. lib. 1.* Ratio est, quia intentio contrahentium tamdiu in suspenso manere videtur, donec scriptura legatur, utrùm secundùm mentem contrahentium confecta fuerit: item num illi adhuc aliquid addere vel emendare velint. *Decius ad c. 1. num. 14. Extra de fide Instrum.* Hinc *Bart. in Consil. 163. num. 3. & ad l. fidei commissâ 11. §. quotiens. 1. ff. de legat. 3.* ait, non posse in publicam formam redigi Testamentum, si in Scheda sive abbreviatura ejusdem, non sit adjecta clausula, *Lectum & publicatum.* Quod etiam *Bald. ad. d. §. quotiens.* extendit ad scripturam sententiæ, cui propterea in fine apponi soleat, lata, data, & sententialiter promulgata, idque probè tenendum dicit. De quo etiam videatur *Aretinus ad tit. Inst. de Emt. & vendit. in p. 2. n. 4.*

Licet autem hoc *Abbas ad d. c. 1. n. 3. vers. undecimò,* restringat ad eos contractus, qui in scriptis celebrantur; in aliis verò, in quibus scriptura probationis tantùm gratia intervenit, non necessarium putet, ut scripturæ à Notariis desuper confectæ coram partibus legantur: tamen ab eo meritò recedit *Decius d. loc. n. 14.* ob rationis generalitatem, quam *ibid. num. 15.* etiam ad testamenta inter liberos, & ad pias causas, extendit: facitque, quòd absque hujusmodi publicatione Instrumenta etiam respectu voluntatis, & principalis dispositionis defectuosa censeantur. add. *Mascard. conclus. 1250. num. 1.*

(b) de quibus infra plura dicentur.

Tandem etiam propria manu subscribat, & sigil- *Posit.*
lum suum apponat. 35.

Bald. in l. contractus. 17. num. 5. C. de fide Instrument. ubi aliàs bastardellum non probare dicit. Et facit, quòd liber Rogationum, sive Protocollum cæteratum, in substantialibus omnia habere debeat, quæ requiruntur in Instrumento, atque etiam plus. *Johann. Andr. in addit. ad Speculat. de Instrument. edit. §. videntum, vers. & nota quod Tabellio. Alexand. Consil. 153. num. 12. lib. 2.*

quia est fons & origo unde desumuntur Instrumenta, quare etiam major ei fides habenda. *arg. can. Si ad scripturas. 7. distinct. 9. & can. jejunium. 7. dist. 76. Job. Andr. d. loco. videatur etiam Mascard. de probat. conclus. 4. num. 17. In Instrumento autem hæc tria requiri asserit idem Bald. ad. d. l. contractus num. 6. nempe primò tempus, & testes, deinde contractum five actum, & tertio subscriptionem & signum.*

Hic tamen 1. sciendum, ex mente *Bart. Cons. 163. num. 1. non esse necessarium, ut in Imbreviatura five Protocollo, singula Instrumenta Notarii manu notata, & subscripta sint: modò liber sit intitulatus, Liber rogationum & cæterarum scripturarum, perventurum ad manum mei &c. Idem dicendum de signatione, si in fronte appositum sit sigillum, de quo videri potest Galles. ad formul. Cameral. Obligat. p. 3. quæst. 1. n. 4.*

2. Licet in defectu subscriptionis & sigilli scriptura non probet: si tamen cætera adsint substantialia, nihil obstat, quò minus levare possit, mortuo eo, qui Imbreviaturam confecit, per ea quæ tradit *Castrens. Cons. 308. n. 2. part. 1. & Alexand. Cons. 14. num. 9. lib. 6. Ubi circa medium addit, defectum subscriptionis & signi suppleri à Notario, qui autoritate Judicis, defuncti Tabellionis notam perficit, & sumit: cui etiam adstipulatur Bald. in d. l. fideicommissa. 11. §. quoties. 1. ff. de legat. 3. & facit, quòd mors loco sigilli sit, secundum Cravettam. Cons. 158. n. 7. Mascard. de probat. vol. 1. concl. 4. num. 18. & Gail. lib. 2. Observ. 43. num. 3. §. 4.*

3. Denique hic observandum, quòd consuetudo cujusque loci in hisce diligenter attendenda sit, cum multa de jure non requirantur, quæ tamen contra consuetudinem, & observantiam omitti non debent, ut de sigilli appositione differens monet *Bart. in primam constit. ff. n. 6. De tali consuetudine verò Judices sese informare possunt, interrogando Tabelliones, an ita observatum fuerit? Bart. in l. lege Julia. 4. num. 3. ff. de testib. Decius Consil. 447. n. 10. Mascard. de probat. conclus. 1250. n. 25.*

Cæterum in antiquis pro requisitis, & solennibus abbreviaturæ præsumi, licet de iis non appareat, tradit *Cravetta de Antiquit. tempor. part. 3. §. Vidimus in genere. n. 39.*

Tantum de requisitis abbreviaturarum. Nunc autem ^{Quæst.}
de fide illarum quæritur, an nempe plenè probent? ^{LIV.}

Affirmat *Decius Consil. 447. n. 1. Menoch. Conf. 48. num. 8.*
Mascard. de prob. conclus. 4. n. 1. § 4.

Negat verò *Castrens. Conf. 111. n. 1. & alii allegati à Ma-*
scard. d. conclus. 4. n. 2. § 3.

Pro quarum opinionum conciliatione distinguendum est,
ut plenè probet bastardellus, si ex eo Instrumentum in publica
forma semel partibus traditum fuerit, *Matth. de affict. in Constit.*
Neapol. Rubr. 73. n. 70. vel etiam, si actus gestus per extensum
quoque in Protocollo descriptus reperiatur, omnesque solenni-
tates publici Instrumenti habeat, *Bald. ad d. Rubric. C. de fide In-*
strum. n. 21. Abbas in c. 1. num. 2. Extra, eod. tit. Wurmser. practic.
obs. tit. 17. obs. 3. Mascard. d. conclus. 4. num. 17.

Semiplenè verò, si sit abbreviatè scriptus, & solus extet,
Wurmser. d. observ. 3. etiam si subscriptio fortè vel signum defit.
Bart. ad l. admonendi, 31. num. 34. ff. de jurejur. modò de manu
Notarii constet. Berlich. conclus. 36. part. 1. n. 108. ubi sub num. 105.
tunc quoque semiplenam probationem fieri, si in abbreviatura-
rum libro, prædefuncti Notarii in margine intitulatio alicujus
contractus reperiatur, atque postea spatium vacuum dimissum
fuerit.

Hic autem porrò quæritur, si abbreviatura cæterata ex-^{Quæst.}
tet, & simul Protocolli extensum, illaque inter se di-^{LIV.}
screpent, utri standum sit? Et majorem fidem abbrevia-
turæ, quàm extenso haberi, tradunt *Lanfranc. de Oriam. ad Rubr.*
de fide Instrum. n. 19. & Mascard. de probat. conclus. 1250. n. 5. 6.
7. § 8. ubi hanc rationem addit, quòd Protocollum extensum
ex abbreviatura sive matrice, robur & probationem recipiat,
cùm illa magis originalis sit. Quod etiam sequitur *Menoch. lib. 2.*
de Arbitr. Judic. quæst. cas. 187. n. 20. § 21. Vbi illud notatu di-
gnum esse ait; quòd in dubio potius standum sit ei Instrumento,
quod per duos Notarios ex Protocollo cæterato sumptum est,
quàm sumto ex extenso per eundem Notarium: cùm illud

cæteratum magis propriè Protocolum dicatur, & verè fit. Idemque etiam tradunt *Peregrin. decis. Patan. 93. n. fin. Pacian. lib. 1. de probat. c. 64. n. 65.*

QUÆST.
LVI.

Quid si verò Protocolum cæteratum discrepet ab Authentico parti tradito? Et hoc quoque casu originali scripturæ standum esse ait *Surdus Conf. 141. num. 8. & Mascard. d. conclus. 1250. n. 1. 2. 3. & 4. & concl. 4. n. 13.* Ubi circa finem notabiliter subjicit, quòd per Protocolum bonum, possit sustineri extractum, etsi vitiosum sit. Et *Landfrancus de Instrumentorum product. n. 57.* Instrumentum sustineri ait, in quo dies omissus est, modò is in bastardello, sit expressus, & faciunt, quæ *Bald.* tradit *Conf. 409. n. 1. lib. 3.* si duo testamenta reperiantur, quorum alterum cum bastardello, vel matrice concordet, alterum verò ab ea discrepet, quòd tunc priori standum sit.

QUÆST.
LVII.

Quid si autem bastardellus, per transversum folii sit cancellatus, num probabit? Hic distinguendum est; Aut enim cancellatio per totam abbreviaturam facta est; aut in aliqua tantum ejus parte.

Priori casu, siquidem legi amplius non possit, dubium non est, quin potius stetur extenso. *Mascard. d. conclus. 1250. num. 10.* Si verò ita sit cancellata, ut literæ adhuc integræ appareant, quod quidem regulariter à Notariis faciendum est, tunc nihilominus probat, cum hic ratio cancellationis de more Notariorum attendenda sit, qui ideò bastardellum cancellare solent, ut appareat negotium vel contractum illum in formam extensam reductum esse. *Bald. in l. nostram. 30. numer. 3. in fin. C. de testam. Mascard. d. conclus. 1250. num. 9.*

Posteriori casu verò, quandò nempe cancellations in parte tantum Protocolli cæterati reperiuntur, subdistinguendum est: aut enim deleta sunt ea, quæ substantiam negotii, vel articulum quæstionis concernunt, ut loquitur *Bald. ad l. fin. n. 17. C. de Edict. D. Hadrian. toll.* puta locum, tempus &c. & tunc quia manca & mutila est abbreviatura, illi nulla fides tribuitur. *Mascard. d. loco num. 12.* aut cancellatio illa non est in parte substantiali
five

sive solennitates respiciente ; atque tunc nihil obstat, quin ea quæ adhuc integra apparent, extrahi possint, & fidem mereantur. *Menoch. dict. libr. 2. de Arbitr. Judic. quæst. cap. 187. num. 17. & Mascard. d. loc. num. 13.* Quod etiam de rasura tradit *Bald. in d. l. fin. n. 17. C. de Edict. D. Hadrian. tollend.* Ubi ob diversitatem locorum rasuræ Instrumenti fidem ita dividi ait, ut in uno ei credatur, in altero verò minus. Plurimum tamen hac in re arbitrio Judicis tribuendum, qui super qualitate rasurarum, cancellationum nec non Apostillarum cognoscet, an illa justam suspicionem arguere possint, nec ne ; de quo latius *Menoch. d. c. 187. n. 41. 42. & seqq.*

Hic autem ulterius quæritur, Si planè nullum reperitur Protocolum, an nihilominus Authentico credatur. QUÆST.
LVIII.

Affirmat *Bald. ad d. Rubric. C. de fide Instrum. num. 20.* Ubi tamen id restringit, ad contractus, qui in scriptis celebrantur : quem etiam sequitur *Decius in c. quoniam contra. 11. num. 51. Extra de probat.* Indistinctè autem de omnibus contractibus, sive in scriptis sive extra scripturam illi celebrati fuerint, affirmat *Castrens. in l. contract. 11. n. 14. C. de Instrument.* Ubi confutando Baldum, ait, in contractibus in scriptis celebratis, imbreviaturam non præcisè requiri, sed sufficere ultimam scripturam, nec quicquam aliud requiri, quàm ut partes concluderint, atque hoc ipsum quoque tradit in suo *Consil. 108. num. 2.* quem etiam sequitur *Covarruv. præd. quæst. cap. 19. num. 4. Gratian. Tom. 5. discept. Forens. cap. 877. n. 25.* Ubi in fine rationem annectit, quòd negligentia Notarii, parti nocere non debeat. *Fachin. lib. 11. Controvers. c. 38 per tot.* Videantur tamen quoque *Farinac. p. 6. operum criminal. quæst. 153. p. 8. & omnino Menoch. remed. 4. adipisc. num. 735. & seqq.* ubi per distinctos casus, pro more suo, hanc quæstionem solidissimè tractat.

Atque hæc quidem respectu partium ita se habent : cùm ad eas non pertineat protocolli curam gerere : *Mascard. de probat. conclus. 741. n. 34.* Ipse verò Notarius, si non scripserit, aut penes se ser-

se servaverit Protocollo, de falso conveniri potest, atque puniendus est: Ut supra c. 4. posit. 27. sub. lit. b. dictum fuit.

QUÆST.
LIX.

Tandem quoque quæritur, quid de foliis Notariorum, quæ filcias, & folia volantia vocant, quæque extra chartatum, atque compaginatum, uti loquuntur, Protocollo librum reperiuntur, sentiendum sit? Solent enim aliqui Notarii: (ut se Papiæ observari vidisse tradit *Menoch. lib. 2. de Arbitrar. Judic. quæst. c. 187. n. 25.*) sub cingulo, & sub corrigia, instrumenta aliquando, ita fortuito in foro vel in via reperi, recipere, & in aliqua scheda nomina testium atque substantiam contractus, cum die & hora scribere, ut postea otium nacti, in Protocolla illa inserant. Cum autem nonnunquam incogitata mors eos præveniat, hinc fit, ut de dictarum filciarum fide frequentes controversiæ incidant. Et certum est, eas nihil probare, nisi signatæ sint, atque etiam alia omnia requisita publicorum Instrumentorum habeant. *Decian. resp. 99. num. 15. § 16. Vol. 2. Gratian. Tom. 5. Disceptat. forens. c. 889. v. 26. § 27.* ubi clausulam, Actum, testes, atque etiam signum Notarii requirit. Adde *Farinac. p. 6. Oper. Crimin. quæst. 154. p. 3.*

Hæcque multò magis procedunt, si talis charta sudore, foribusque contaminata sit, veluti apparere solent scripturæ, quæ manibus tractatæ, & in sinu, vel aliter complicatè portatæ fuerunt. *Decian. de resp. 99. n. 18.* De quibus tamen, & quando levari possint, latius videri potest *Menoch. d. cas. 187. n. 24. § seqq.*

Haftenus de Protocollo Notariorum cæterato: sequitur de extenso.

POSIT.
36.

In Protocollo extenso (a) Notarius abbreviaturam latius deducat, cæterata verba extendat, (b) idque integris literis nihil decurtate ponendo conscribat.

(a) Quod quidem secundum communem usum loquendi in specie Protocolli nomine venit. *Gratian. Tom. 5. Disceptat. forens. c. 889. n. 28.* aliàs etiam liber extensorum, & manuale Instrumentorum dicitur. *Farin. part. 6. operum crimin. quæst. 54. part. 3. n. 28.*

(b) In

(b) In qua extensione quidem, Notarius in genere omnes consuetas & solitas clausulas apponere potest. *Bald. consil. 414. lib. 4. Lanfranc. de Orian. de Instrumentorum product. n. 29. Farinac. lib. 1. Cons. crimin. 59. in additionibus lit. A. Martha Neapolitanus claus. 276. atque de iis quoque rogatus censetur, ut tradunt Thesaurus decis. 58. num. 7. Surans Consil. 440. n. 10. § 52. Vasq. de succession. creat. lib. 1. §. 6. n. 53. Mascard. conclus. 1103. § 1104. per tot. Menoch. præsumt. 79. lib. 2. Coler. de processibus Executivis. p. 1. cap. 10. num. 440. eamque ob causam Abbreviatura dicitur casus summarius, extensibilis ad clausulas solitas, & consuetas, maximè si clausula in forma meliori &c. ut fieri solet, abbreviaturæ in fine adjecta sit. Göden. Consil. 94 num. 5. Ubi tamen notanda distinctio, quam tradit Flores Diez. lib. 1. quæst. 11. n. 43. § 44. inter clausulas contractus vel negotii substantiales, atque de iustitia, ut loquitur, necessarias: & inter clausulas, apponi quidem solitas, ad negotium tamen indifferenter sese habentes, five, sine quibus contractus nihilominus validus esse potest, ut nimirum prioris generis à Notario omissæ pro appositis habendæ sint: posterioris autem generis clausulas quod attinet, Notarius quidem cogi possit, eas, si omissæ fuerint, adhuc de novo addere, pro appositis tamen haberi nequeant.*

Et huius quidem generis sunt Clausulæ Executivæ, *Gratian. Tom. 3. Disceptat. forens. c. 548. num. 39. § seqq. Rosenth. de Feud. cap. 2. concl. 37. in gloss. sub lit. b. Juramentum, Gratian. de Tom. 3. c. 497. num. 11. Renuntiationes, Petrus Gerard. sing. 41. & Clausula Hypothecæ. Menoch. consil. 37. n. 41. § seqq. Ubi hoc etiam limitat, si in loco contractus, contrahentium communis consuetudo sit, tale juramentum apponendi &c. Porro de verbis cæteratis quoque in genere notandum, quòd Notarius ea juxta stylum & consuetudinem suam extendere debeat, atque in communi Doctorum calculo approbatum esse, tradit *Mascard. de probat. Vol. 1. conclus. 4. n. 7. talisque consuetudo Notarii stylo non appareat, Mascard. de probat. Concl. 1250. n. 22. § 23.**

Quæ tamen omnia locum habent in contractibus, ad quorum perfectionem non requiritur scriptura: qui autem in scriptis ce-

lebrantur, extendi nequeunt *Papiensis in formul. libell. pro turbat. possess. §. contra §. adversus §. c.* Idque ex hâc ratione, quod contractus, qui in scriptis fiunt, non aliter perfecti esse censentur, nec prius valent, quàm scriptura completa & in mundum redacta atque sic à partibus approbata fuerit. *Wesenb. ad l. contractus 17. num. 1. & seqq. Cod. de fide Instrum. Decian. Respons. 55. numer. 15. §. seqq. Vol. 2.*

Posit. 37. Atque hoc tam quoad substantialia, quàm alias solennitates, cum copia Instrumenti partibus data, per omnia concordare debet.

Unde etiam dicitur Registrum, in quo scripturæ publicæ, & partibus traditæ de verbo ad verbum continentur, atque conservantur *in d. Const. Maximil. de Anno. 1512. §. Fürter so befehlen wir.* Quæ autem sint substantialia Instrumenti publici tradetur in sequentibus.

Posit. 38. Regulariter verò ab ipso Notario, & non per alium scribi debet, nisi fortè propter valetudinem, aut ex alia prægnanti causa, ipse id facere impediatur.

Quo demum casu alteri id extendendum de verbo ad verbum dictabit, atque in subscriptione de hujusmodi impedimento, & alterius ingrossatura, attestabitur *d. Const. Maximil. §. Und wiewol von gewonheit ic.*

Posit. 39. Cæterum Instrumento ita, ut usque huc declaratum fuit, in Protocollo extensè descripto, ex eo Notarius Originale, (a) sive Authenticum sumere, (b) illudque partibus tradere debet.

(b) Hoc enim nomine etiam Authenticum venire tradunt *Gratian. Tom. 5. Discepta. forens. c. 889. n. 2. §. 3. & Rittershus in Nov. part. 9. cap. 24. num. 4. quamvis id improprie fieri putent Mascard. quest. 6. num. 75. Vol. 1. & Gilbansen in Arbore Judiciar. cap. 6. part. 3. num. 31.*

(b) Atque hoc quidem Notarius ex suis notis absque aliqua solennitate facere potest *Jason in l. publicati. 2. num. 4. C. de testam. Farinac.*

Farinac. decis. 107. lib. 2. Secus est, quoad levaturam Protocolli alterius Notarii & defuncti, in qua secundum Matthæum de Afflictis lib. 1. in Constitut. Neapolit. Rubr. 73. numer. 58. & seqq. & Wurmser. Observ. 3. tit. 17. requiritur:

1. Ut is, cujus interest, judicem ordinarium adeat, ab eodemque, ut reassumatur, petat. Quod quidem interesse, petens probare debet, dicendo se in contractu vel nominatum vel nominati heredem esse &c.

2. Ut reassumptio Decreto Judicis Ordinarii fiat.

3. Citatio partium quoque requiritur, quarum interest, & quæ levatura possent lædi.

4. Debet fieri per alium Notarium ejusdem loci: quia Notarii defuncti qualitatem magis notam habent illi, qui sunt de loco, in quo alter habebat domicilium: nisi forte talis haberi non posset, tunc enim Notarius alterius loci recte vocaretur.

5. Requiritur Notarium defunctum, fuisse publicum Notarium, integræ vitæ, famæ & opinionis.

6. Debet Protocollum, in quo etiam testium nomina continentur, manu propriâ ejusdem Notarii scriptum, vel saltem subscriptum esse.

7. De verbo ad verbum transumi debet, quod si secus fieret, viticaretur quod additum vel detractum fuit.

8. Necessitate flagitante debent comparari literæ, syllabæ earumque ductus, cum aliis scripturis, quas Notarii defuncti esse, testes jurati deponant.

9. Quod Notarius, qui primo fuit rogatus, sit morte, vel aliâ longò impedimento præventus.

10. Et denique etiam requiritur subscriptio ejus, cui hæc levatura sive publicatio commissâ est, quæ quidem ita faciendâ: Ego talis Notarius, supra dictum Instrumentum de verbo ad verbum suscepi de nota, seu Protocollo talis Notarii mortui, qui illud manu propriâ, quam ego benè novi, scripserat: & hoc de mandato talis Judicis, quoad substantiam nullo detracto addito, vel mutato sive etiam transportato, in publicam formam rede-

gi, & meum signum apposui. Cæterum de levatura scripturarum mortui Notarii videantur, tractatus *Parid. de Puteo de Reassumption. Instrumentorum. Alexand. Consil. 198. lib. 7. per tot. Menoch. de Arbitr. Judic. quæst. lib. 2. c. 187. Vasq. de success. resolut. §. 9. n. 118. Cevallos. in Speculo Commun. Opin. contra communes. quæst. 429. Farinac. lib. 2. decis. 351. & Scaccia lib. 2. de Judic. c. 11. n. 730.*

QUÆST.
LX.

Hic quæritur 1. An Instrumenta partibus danda, de quibus modò fermo est, per alium scribi possint? Affirmat *Bald. ad Rubric. C. de fide Instrum. n. 23. Ubi sufficere dicit, si subscribat Notarius & signet. & in Auth. Si quis in aliquo, num. 10. C. de edendo. arg. l. fin. §. Sin autem dubius est. ibi: si scribere præpediatur &c. C. de Jure deliberand. l. 1. ff. de Officio ejus cui mandata &c. Bart. ad l. Divus 15. §. Item senatus. 2. n. 3. ff. ad l. Cornel. de fals. Panormitan. in c. inter dilectos. 6. n. 7. Extra de fide Instrumentor. Ubi addit, pro majori cautela, posse Notarium alii dictare, & ita subscribere. & *Speculat. de fide Instrument. §. restat. vers. quid de hoc. n. 36. ubi in fine tutius esse dicit, ut Notarius ipse subscribat, & ad id eum quoque teneri. Cui etiam adstipulatur Constitut. Maximilian. de Anno 1512. §. Und niemol von Gewonheit &c. Ubi etiam additur, Notarium in fine attestari deberi, quòd hujusmodi Instrumentum propter impedimentum aliquod sit alienà manu scriptum, Ferraran. form. opponend. contra Instrum. §. aliisque Castrens. Conf. 209. lib. 1. per tot. Alexand. Conf. 14. num. 30. lib. 6. Vasquius, de success. creatione. lib. 1. §. 6. n. 53.**

QUÆST.
LXI.

2. Si duo, vel plures Notarii, simul rogati sint, qualiter illi Instrumenta conficere debeant? Et respondetur, unum scribere, reliquos verò unà cum ipso subscribere debere. *Alexand. Conf. 102. numer. 4. lib. 7. Scacc. lib. 2. de Judic. cap. 11. num. 551. nisi tamen illi Notarii expressè in solidum rogati fuerint: tunc enim ab uno tantum eorum Instrumentum publicari atque subscribi sufficit: atque hanc opinionem communem esse tradit Scacc. d. c. 11. num. 560. Fusch. pract. conclus. p. 5. lit. N. concl. 73.*

3. Quæ-

3. Quæritur, Si perditum fuerit Authenticum, an aliud peti possit, & qualiter id procedat? Respondetur, ^{QUÆST. LXII.} Instrumentum quod semel partibus traditum fuit, si postea alterâ vice petatur, regulariter iterum non dandum esse, cum periculum sit, ne inde parti adversæ præjudicium fiat, & ex eodem actu bis idem per calumniam exigatur, quod in Instrumento crediti facile evenire potest. Requiritur ergo, si alterâ vice hujusmodi Instrumentum sibi aliquis dari postulet, ut adversâ parte, cujus interesse existimatur, ad id citatâ, probet petens, quod casu majore, vel culpâ alterius, non verò suâ negligentia, primum Instrumentum deperditum sit. *l. si quis ex argentar. 6. in fin. l. Veluti si peregrè. 7. ff. de Edend. Bald. ad l. fin. n. 17. C. de Edend. Castrens. in l. contractus. 17. n. fin. C. de fide Instrum. Corsetus in singular. ad verbum Tabellio. Covarruv. practic. quæst. cap. 19. n. 3. vers. de his autem. Scacc. lib. 2. de Judic. c. 11. n. 539.*

4. Quid si verò partes Authenticum perdiderint, nullumque reperiatur Originale, vel Protocolum? ^{QUÆST. LXIII.} Respond. Partem adversam tunc cogi posse, ut denuò promittat: Ita Bart. in *l. Chirographis. 57. n. fin. ff. de Administrat. & pericul. tutor.*

5. An, & qualiter Instrumentum Cancellatum sive ^{QUÆST. LXIV.} rasum, & consequenter suspectum levare, sive etiam exemplari possit? Negatur, nisi cum rasuris & cancellationibus atque omnibus vitiis exempletur. *Alexand. Cons. 104. n. 3. & Cons. 175. num. 3. lib. 7.*

Requisita autem hujus Instrumenti sunt.

I. Invocatio Nominis Divini.

^{POSIT.}
40.

Ratio est, quia omnia in nomine DEI facienda. *Coloss. 3.* Item quia sic DEUS videtur esse auctor contractus, atque etiam testis, per allegata *Scaccia lib. 2. de Judic. c. 11. n. 1177.*

Hic autem quæritur, 1. An ejus ommissio vitiet Instru- ^{QUÆST. LXV.} mentum? Videtur quod sic, quasi tunc absit caput atque principium Instrumenti. *Bald. ad Constit. de novo Codice faciendo n. 1.*

Contrarium tamen, quod ob eiusmodi omissionem non vitietur Instrumentum, tradit idem *Bald. d. n. 1.* cum nullâ lege id caveatur, nec in *Novell. Ut præponatur nomen Imperatoris*, 47. in qua tamen Instrumenti substantialia enumerantur, ejus mentio fiat, Quia verò *Constitutione Maximil. §. Und nach dem von gemeinen Rechten.* quoque *Invocatio Nominis Divini* requiritur, Notarii eam temerè omittere non debent.

QUÆST.
LXVI.

2. An Notarius inter Judæos Instrumentum conficiens eam apponere possit? Respondetur quòd sic: cum solennitas principaliter spectent ipsum Notarium, atque ejus personam, non contrahentes. *Bart. ad Constit. de novo Codice faciundo. num. 2. Alexand. in Rubric. ff. de novi operis nunciation. num. 7. § 13.*

II. Indictio.

De cujus origine & ratione computandi, multa notatu digna tradit *Covarruv. lib. 1. Variar. resolut. c. 12. Felin. ad c. inter dilectos. 6. n. 11. Extra, de fide Instrument.*

QUÆST.
LXVII.

Circa hanc quoque quæritur 1. An omitti possit? Et de consuetudine id fieri posse, asserit *Bald. Cons. 402. num. 2. lib. 3.* Eamque opinionem communem esse, tradit *Felinus. ad d. c. inter dilectos. 9. num. 11.* De hoc tamen etiam videatur *Scacc. d. cap. 11. num. 1179. § seqq.*

QUÆST.
LXVIII.

2. Quid statuendum, Si Indictio alium annum ab anno Christi contineat? Resp. Præsumendus est error in Indictione potius, quàm in anno Domini, cum is omnibus notus sit, Indictio verò non ita facilè cuivis appareat. *Bart. ad l. si librarius. 92. n. 6. § 7. ibid. Decius. ff. de Regul. Jur. Felin. ad d. c. inter dilectos. 6. num. 11. Jason. in repetit. l. admonendi. 31. num. 166. ff. de Jurejur. Lanfranc. de Orian. in c. quoniam contra. 11. §. de Instrumentor. productione. n. 16. Extra, de probat.*

III. Annus Domini

Et illum necessariò apponendum esse, tradit glossa in *d. c. inter dilectos. 6. Extra de fide Instrument.* in verbo Indictio; quod tamen

tamen non de jure, sed de consuetudine tantum probari, monet
itidem glossa ad Novell. 47. lit. t. Abbas, Felin. & Decius in cap. 1.
Extra de fide Instrument. Unde si consuetudine annus apponi
sit solitus, ejus ommissio vitiat Instrumentum: quod generaliter
de omnibus tenendum, quæ contra consuetudinem ommissa,
& non levis momenti sunt. Alexand. ad Rubric. ff. de Novi
operis nunciat. num. 8. Et quod hodie in praxi nunquam ambi-
gatur, quin ob annorum Christi omissionem Instrumenta nulla
pronuncientur, tradit Covarruv. Pract. quest. c. 20. n. 2. Videatur
quoque Scacc. d. lib. 2. c. 11. n. 1168. & seqq. latè.

IV. Annus Imperii & nomen Imperatoris.

In d. Novell. Ut præponatur nomen Imperator. & Constitut. Ma-
ximil. d. §. Und nach dem &c Nec obstat, quod Covarruv. practic.
quest. c. 20. n. 1. vers. secundo dicit, hanc solennitatem antiquatam
& forensi usu sublata esse. Quia hoc de locis tantum, in quibus
Covarruv. versatus fuit, accipiendum est. Carol. de Grassis in tra-
ctat. de Except. c. 19. n. 25.

V. Dies, quo rogatus fuit Notarius.

L. 1. §. editiones. 2. & ibi glossa. ff. de edendo. textus in d. Novell.
47. adde gloss. ad l. generaliter. 3. C. de Tabulariis. Hunc tamen vi-
gore Statuti aut consuetudinis omitti posse, tradit Bald. cons. 402.
num. 2. lib. 3.

Hic autem queritur 1. An mensis quoque appositio Quæst.
LXIX.
pro necessaria solennitate habenda sit? Et distinguen-
dum, aut enim de die aliàs constare nequit, atque tunc absque
nullitate omitti non potest: quin etiam de falso puniri potest,
qui mensem omiserit. Tegijs in tract. Crimin. part. 14. numer. 39.
Aut dies ex sese certus est, ut si scribatur in Festo S. Johannis
Baptistæ, aut Nativitatis Domini, atque tunc mensis appositio
non necessarîo requiritur Bartol. & alii ad l. si quis. 6. §. Si initium
6. n. 23. ff. de edendo. Felin. ad d. c. 1. Extra de fide Instrument.

2. Quid si contractus quidam pacis sit scribendus, Quæst.
LXX.
qui duret per mensem vel ultra, An dies quo rogatus fuit

Nota-

Notarius, scribi debeat, an verò is, quo fuit conclusum? Et diem conclusionis pacis ponendum esse, rationabilius est, *Bald. ad l. contractus. 17. num. 7. C. d. fide Instrument. Dependet enim negotium ex momento, in quo concluditur. Bald. ibid.*

QUEST.
LXXI.

3. Quid si circa mediam noctem Instrumenta confecta fuerint, qualis apponendus dies? Respondet *Felin. ad c. num. 9. Extra, de fide Instrument.* Siquidem Instrumentum ex urgente causa nocte faciendum sit, quòd factum ante mediam noctem denominetur à die præcedente: post mediam noctem verò, à sequenti.

VI. Locus, in quo fit contractus.

Textus est in *l. optimam. 14. C. de contrahend. stipulat. & glossam l. generaliter. 3. C. de tabular.* atque hanc opinionem communem esse, tradunt *Abbas Felin. & Decius ad d. c. 1. & ad c. quoniam contra. 11. Extra de Probat.* Hasque loci & temporis circumstantias, nunquam potest tollere consuetudo. *Rota in antiquis decis. 439. Dec. ad d. c. 1. n. 9. Extra de fide Instrument. Covarruv. pract. quest. c. 20. n. 3.* adeoque locum omittens falsarius præsumitur, secundum *Tegium in d. tractat. Crimin. part. 14. n. 39.*

QUEST.
LXXII.

Sed quæritur, An etiam loci locus sit exprimendus? Affirmant *Felin. ad d. c. 1. n. 6. Lanfranc. in pract. Tit. de Instrument. product. n. 14.* Ubi dicit, quòd non sufficiat solum dicere, Actum in Civitate tali, sed ulterius quoque adjici debeat, in domo talis. &c. Et *Natta conf. 329. n. 1. lib. 1.* Ubi dicit esse communem. Cubiculum tamen domus non necessario exprimendum, juxta *Snarez. in Thesaur. recept. sentent. sub lit. I. n. 118.*

VII. Nomina testium.

Felin. ad. d. c. 1. num. 14. Dec. ib. num. 12. Quorum quidem de jure communi duo sufficiunt, glossa *ad d. c. 1. Boër. decis. 118. num. 2.* In Hispania autem tribus opus esse, testatur *Covarruv. d. c. 20. num. 4.*

Hic autem quæritur, An valeat consuetudo faciendi Instrumentum sine testibus? Affirmat Carol. de Grass. de Except. ^{QUEST.} LXXIII. ad materiam Statuti §c. Except. 19. n. 40.

VIII. Subscriptio Notarii.

Novell. de Instrumentor. cautel. & fide 73. cap. 5. Abbas & Felinus ad d. c. 1. Extra, de fide Instrument. Decian. Respons. 2. n. 6. § 7. Vol. 3.

Quæritur, An testium quoq; subscriptio sit necessaria? ^{QUEST.} LXXIV. Affirmat Accurs. in l. generaliter. 3. C. de tabular. Gothofred. in notis ad Rubric. Novell. 73. c. 5.

Negant autem Panormitan. ad d. c. 1. n. 3. Felin. n. 14. & Dec. num. 12. quod verius est. Matth. de Afflict. ad Constitut. Neapolit. Rubric. 79. num. fin. de fide Instrument. lib. 1. Covarruv. pract. quæst. cap. 20. num. 4.

Atque idem de contrahentibus quoque dicendum, ut nec illi subscribere teneantur, Panormitanus & omnes ad d. c. 1. Extra. de fide Instrument. Covarruv. d. c. 20. n. 4. in fin.

IX. Signum Notarii.

Textus in l. ult. C. de adfessor. Bart. in proœm. ff. num. 6. Paris. cons. 27. num. 6. p. 1. Decianus Respons. 24. num. 35. Vol. 1. & Respons. 2. numer. 2. § 7. Vol. 3. Ubi propterea eius amissionem Instrumentum vitari dicit. Cavallos in Specul. Commun. quæst. 32. ubi allegat Doctor. contrarium tenentes: quos tunc demum approbat Mascard. concl. 921. num. 3. & seqq. omissionemque hujus solennitatis non nocere dicit, si sit alicubi consuetum, sigillum Notarii non apponi.

Cæterum circa modo enumerata requisita quæritur. I. Quid ^{QUEST.} LXXV. si eorum aliquid in Instrumento omissum fuerit, an Notarius in continenti, vel etiam ex intervallo illud addere possit? Respondet. Carol. de Grassis de Except. ad materiam Statut. Except. 19. n. 63. si testes omisi sint, quod non possit: secus autem esse, si locus & dies omisa fuerint, de quo videatur etiam Gilhaus. in Arbor. Judic. c. 6. part. 3. n. 40.

De eo autem, an & quando requisita hæc censeantur repetita ab uno Instrumento in aliud? videri potest *Menoch. lib. 2. præsumt. 82. 83. § 84. ubi latè.*

Q. LXXVI. 2. Quæritur, An partes hisce solennitatibus renunciare possint? Id quod negat *Matthæus de Afflict. in Constit. Neapol. lib. 1. Rub. de fide Instrum. 79. num. 33. per l. Nemo potest. § 5. ff. de legat. 1.*

POSIT. 41. Fides Instrumenti ita ritè perfecti, (a) & publicati, maxima (b) est, fortissimasque pro se præsumptiones (c) habet, & plenè probat. (d)

Q. LXXVII. (a) Hic quæritur 1. An Instrumento imperfecto, seu quoad requisita aliqua defectuoso, nulla planè fides habenda sit? Respondetur distinguendo: Aut enim adhuc vivit Notarius, & tunc quidem nullam prorsus fidem meretur, cum sibi partes imputare debeant, cur Notarium non compellant, ut aliud in perfectiori formâ tradat: aut mortuus est Notarius, atque tunc semiplenè probat. *Ripa in l. admonendi 31. n. 164. & Benst. n. 698. § 701. ff. de Jurejurando. Gravetta de Antiquit. tempor. part. 1. §. Viso de forma. 12. n. 39. Carol. de Grassis in tractat. de Except. ad mater. Statut. Except. 19. n. fin.*

Q. LXXVIII. 2. An Instrumento, ob defectum aliquem nullo existente, contractus vel actus nihilominus sustineatur? Respond. quòd ita, si testibus idoneis probari possit. *Roland. à Valle Consil. 43. num. 20. Vol. 3. Peregrin. decis. Patavin. 67. num. 5. & Mascard. de Probat. Vol. 2. concl. 927. n. 15. per rationem, quòd actus sive negotium in Instrumento celebratum, quid diversum & separatum sit ab ipso Instrumento, ut quod probationem tantum, non verò contractus substantiam concernat: Unde etiam eum, qui Instrumento renunciavit, non debito, sed tantum probationi ipsius Instrumenti renunciasse videri.*

Q. LXXIX. 3. An Instrumentum totum concidat, si in parte aliqua duntaxat falsum fuerit? Respondetur distinguendo: Aut enim falsitas ista in parte Instrumenti, ex vitio Notarii com-

commiffa eft : & tunc femper totum Inftrumentum tanquam falſum rejicitur : aut non vitio Notarii , ſed aliundè originem traxit : atque tunc ſi reperiatur in parte Inftrumenti ſubſtantiali , puta loco , tempore &c. Inftrumentum etiam totum annullatur : ſi verò non in parte ſubſtantiali falſitas reperiatur , ſed tantùm in demonſtratione , v. g. alicujus rei , de cujus corpore conſtet , reliqua in Inftrumento falſa non redduntur , niſi fortè illa circumſtantia magni ſit præjudicii. *Mafcard. de Probat. Concluſ. 743. per tot. Mindan. lib. 3. de Continentia cauſar. cap. 18. §. 4. num. 29. Carol. de Graſſis de Exception. ad materiam Statuti Except. 20. n. 13. § ſeqq. Scacc. de Judic. lib. 2. cap. 11. n. 323. & ſeqq.*

(c) Quarum quidem tres enumerari ſolent : Prima eſt, quòd ſit verum non falſum nec ſimulatũ : ſecunda quòd ſit ſoleñe : tertia, quòd omnia in eo ſcripta, de voluntate partium ſcripta cenſeantur. *Johannes del Caſtillo quotidian. controverſ. juris. c. 16. n. 8. p. 2. Martha Neapolit. in tractat. clauſul. 313. Weſenb. d. n. 6.* Ubi tamen duas tantùm præſumptiones eſſe , verius putat , cùm tertia eadem videatur cum primâ.

(d) Hic quæritur , An talia Inſtrumanta, per teſtes inſirmari poſſint ? Hanc quæſtionem attingit *Covarruv. prælic. QUÆST. LXXX.* *quæſt. c. 20. num. 6.* ſuſè autem tractant , *Menoch. de Arbitrar. Judic. quæſt. lib. 2. caſ. 105. per tot. & Carolus de Graſſis in tractat. de Except. ad materiam Statut. Except. 19. num. 41. § ſeqq.* Et communiter diſtinguunt , inter teſtes Inſtrumentarios , ſive qui in Inſtrumento deſcripti ſunt : & extrinſecos , puta eos , quorum mentio in Inſtrumento nulla habetur. Et ſi quidem in Inſtrumento deſcripti , eidem contradicant , ſecundum modò dictos authores videndum , an omnes id faciant , an verò tantùm aliqui : priori caſu Inſtrumentum tanquam falſum reprobatum : poſteriori vero ſubdiſtinguendum : aut enim unus tantùm teſtis contra illud opponit , aut plures : ſi unus , hoc caſu , ſi quidem præter eum adhuc integer teſtium numerus ſuperſit : puta ſi fortè octo teſtes , in teſtamento ſint adhibiti , & ex iis unus ſolummodò contradicat , teſtamentum ſuſpectum non redditur : ſi verò abſque teſte contradicente , numerus imperfectus foret , tunc Inſtru-

strumentum fidem quoad probationem quidem nullam habet, non tamen inde falsum redditur. Quòd si verò non unus, sed duo, v. g. vel tres, contra testamentum opponant, negando se actui, super quo Instrumentum confectum fuit, interfuisse, & quidem præter eos perfectus adhuc testium numerus superfit, tunc etiam illius fidem vacillare dicunt, nisi fortè reliqui testes contra illos in favorem Instrumenti deponant: hoc enim casu Testamentum plenè probat. Sin autem non negaverint se interfuisse, sed solum dixerint, se non esse memores eorum, quæ tunc acta & scripta fuerint, neque sic etiam fides testamenti vacillat. Secus tamen est, si contra substantiam testamenti opponant, & dicant, aliter fuisse dictum, quàm scriptum. Hoc enim casu testamentum falsum redditur. Quoad posterius verò distinctionis membrum, quando scilicet Instrumento testes contradicunt, qui in eo descripti non fuerunt: si quidem unicus fuerit, ejus testamento tanquam singulari, Instrumenti fides non labefactatur: Si verò duo causam Judicis arbitrio commitendam esse dicunt: qui diligenter inspicere debeat personam Notarii: hæc enim si suspecta sit, vel scriptura vitio aliquo laboret, testibus magis credendum: sin verò cesset omnis suspicio, tunc Instrumento potius, quàm testibus standum. Et de hoc etiam *suprà positione 20.* aliquid dictum fuit.

Ulterius tamen circa hoc posterius membrum notandum: illud de testibus omni exceptione majoribus intelligendum: secus autem est, quoad testes Instrumentarios. Hi namque, utpote à partibus approbati, indifferenter habendi sunt. *Menoch. d. casu. 105. num. 6. præterquam in criminalibus, juxta Carol. de Grassis. d. Except. 19. num. 58.*

POSIT.

42.

Non parum tamen Instrumentorum fidei derogant obscuritas, & ambiguitas verborum, (a) error, (b) rasure, (c) apostillæ, (d) interlineaturæ (e) atque cancellationes. (f) Abiis igitur Notarius diligenter cavebit.

QUEST.
LXXXI.

(a) Hic quæritur 1. An Notarius verbum ambiguum in Instrumento à se confecto declarare possit? Negat

Pere-

Peregrin. decis. Patav. 112. num. 5. Ubi ait, Notarium, postquam confecit, & parti tradidit Instrumentum, postea ad interpretationem Instrumenti, & contentorum in eo, pervenire non posse, quia præsumeretur suspectus, non secus atque testis, cujus dicta jam publicata sunt: item, quia post absolutum Instrumentum parti jus quæsitum est, quod ei facto atque declaratione Notarii auferri non potest.

2. An, & quando verba Notarii secundum communem usum loquendi intelligenda sint? Respondet *Q.LXXX II.*
Cardinal. Mantica. de conjectur. ultimar. volunt. lib. 3. tit. 8. Si de testatoris, vel contrahentium voluntate constare possit, illam omnino sequendam, nec communem usum loquendi attendendum esse: alias autem regulariter usum loquendi communem respiciendum. Cui tamen addenda quoque hæc exceptio, ut nec tum vulgaris loquendi ratio spectari debeat, si vulgari quidem sermone partes contraxerint, Notarius autem verba vulgaria in Latinum sermonem converterit. Hoc casu enim secundum juris intellectum potius interpretatio facienda est. *Decian. respons. 21 num. 31. Vol. 2.*

(b) Hic ulterius quæritur 1. An ob errorem Notarii Instrumentum nullum sit? Affirmat *Q.LXXX III.*
Vasqu. lib. 1. de succession. creatione. §. 3. num. 3. si scilicet de substantialibus per errorem Notarii aliquid omissum fuerit. Hoc tamen casu Notarius parti læsæ ad interesse tenetur. *Bart. ad l. ult. n. 1. C. de Magistrat. conveniend.* & hanc totius mundi practicam esse, asserit *Joseph. Ludovic. decis. Lucens. 33. n. 3. Bertazol. in procem. tractat. clausular. n. 1. Mascard. de Probat. conclus. 645. num. 5. & Caroc, de Exception. casu. 66.*

2. Num error potius, an falsitas in Notario præsumenda sit? Et prius regulariter affirmat *Q.LXXX IV.*
Hieronimus de Federicis resoluit. 48. num. 4. Bassius in tractat. Criminal. tit. de falsis. num. 56. & *Joseph. Ludovic. decis. Lucens. 13. num. 7.* Quod tamen limitandum videtur, nisi notarius sit homo sagax, & diligens. *Menoch. lib. 2. de arbitrar. Judic. question. cap. 309. n. 8.* Quomodo autem error

error probandus fit, tradunt *Gratian. Tom. 5. disceptat. forens. c. 825.*
Reiffenberg. de Notariis publicis. f. 258.

Q.LXXX
V.

3. An, & quando Notarius suum errorem corrigere possit? Resp. Quod regulariter Notarius post publicatum Instrumentum non possit errorem suum corrigere: cum jam semel functus sit officio suo. *Farinac. part. 6. operum Crimin. quest. 156. par. 1.* Ubi hanc regulam pluribus modis ampliat. Fallit tamen secundum eundem dicto loco, si error in iis commissus fuerit, quæ Notarium, ejusque officium, hoc est, formalia Instrumenti concernunt: siquidem ille error, (sive sit notorius, sive non notorius, modò à Tabellione ritè probari, atque sic aliundè quàm ex nudà assertione ejus de eo constare possit,) nullo impediante, semper à Notario corrigi potest. Quod secus est, si errorem suum Notarius non eo modo, ut dictum est, probaverit, tunc enim correctio locum non habet, nisi aut in continenti, & antequam copia parti data fuerit, aut de licentia judicis: illa facta sit, ut latè hæc omnia deducit *Farinac. d. p. 1.* Ubi tamen in fine annectit: melius esse ut Notarius, si se errasse senserit, novum originale, Protocolum vel Instrumentum conficiat; ne si primum corrigat, cancellationibus falsitatis suspicio oriatur.

(c) Quia si quis rasit chartam, aliudque apposuit, constat scripturam mutata esse. Atque proinde si mutatio illa, & scriptura in charta rasa, ab uno eodemque scriptore facta fuerit, Instrumentum erit suspectum, cum scriptor vacillarit: sive manu alterius rasum quid, aliudque appositum dicatur, scriptura falsa censebitur. *Bald. ad l. fin. n. 17. C. de Edict. D. Hadriani tollendo.* Atque hæc quoque procedunt, etiam si abrasio sit ita tenuis & subtilis, ut non nisi ad Solem elevata, & interposita discerni possit. *Farinac. d. p. 6. quest. 153. p. 4. n. 68.*

Toleratur tamen rasura 1. Si reperiatur in parte non substantiali. 2. Vel loco non suspecto 3. Si ex præcedentibus vel sequentibus, non obstante rasione, verus verborum sensus colligi possit, & denique 4. Si abrasio aliundè coadjuvetur, puta vivâ voce testium. *Farinac. d. quest. 153. p. 4.*

(d) Apo-

(d) Apostillæ enim siue additiones, imagine scripturæ vel Instrumenti repertæ, falsitatem arguunt, maximè, si aliquid magni præjudicii contineant: quod tamen etiam limitatur, ut tunc demum procedat, si scriptæ sint Apostillæ, 1. in loco suspecto. 2. vel Instrumenti substantiali parte, atque 3. diversâ manu ab eâ, quam ipsum Instrumentum scriptum est. Item 4. si scriptæ fuerint diverso atramento, quamvis hæc levis præsumptio dicatur, nec 5. sint inutiles, sed ad contextum scripturæ faciant, & quidem 6. si reperiantur in Authentico, aut Protocollo extenso, non verò si imbreuiaturæ insertæ sint. Et denique 7. si constet eas ex intervallo adjectas fuisse, quo casu inprimis suspectæ sunt apostillæ, licet in dubio eodem tempore cum Instrumento, & de consensu partium factæ præsumantur. Quæ omnia latius videri possunt apud *Farinac. d. p. 6. quæst. 153. p. 1.*

(e) Nam & interlineares scripturæ, siue additiones, quæ inter unam & alteram lineam fiunt, Instrumenti falsitatem arguunt, illudque prorsus annullant. Quod tamen limitandum, ut in præcedentibus, si scilicet sint in loco substantiali, suspecto, & quidem in Instrumento Authentico, nec alias, ex præcedentibus, aut sequentibus verborum sensus colligi possit, *Farinac. d. quæst. 153. p. 3.*

(f) Atque de his etiam idem dicendum, quod de Rasuris & Apostillis &c. quod scilicet eodem modo Instrumentorum fidem suspectam faciant, atque planè falsitatis arguant: cum supra positis tamen limitationibus, quibus modo hæc quoque addendæ sunt: si nempe talis sit cancellatio, ut id quod scriptum prius erat, amplius legi nequeat, nec ex præcedentibus & sequentibus, verus verborum sensus colligi possit. *Farinac. d. quæst. 135. p. 2.*

Hic autem quæritur 1. An Notarius postquam Instrumentum parti tradidit, protocollum licite cancellare possit? Quod cum *Bald. ad Rubric. C. de fide Instrument num. 28.* affirmandum est: si tamen cancellationis rationem apponat, scribatque cancellatum, quia traditum parti, *Bald. ibid.* Non autem illud abradere aut delere, sed ita inducere debet, ut legi
Q.LXXXVI.

nihilominus possit, cum etiam cancellatarum scripturarum haud exigua utilitas sit, utpote per quas obligationem vel debitum aliquod praecessisse probari possit. *c. qui tabul. 27. pr. l. fullo. 82. §. Qui tabulas. 3. ibi: nec refert cancellatae, nec ne sint. ff. de furtis.* Hinc etiam ut Protocolla Notarii fideliter asservent, *d. Const. D. Maximil. de Anno. 1512. §. Fürter so befehlen wir ic sollicitè & prolixè inculcat, atque de communi iudiciorum, & fori hanc de re observantia testatur quoque Amplissima, in Celeberrima hac Altdorfina, Facultatis Juridicae Consilium 48. fol. 213.*

Q. LXXX
VII.

2. An Imbreviatura deleri vel etiam abjici possit, postquam Notarius Instrumentum jam Protocollo suo incorporavit? Hujus dubii decisio, ex iis quae in praecedentibus, *sub. posit. 27. lit. b.* allata fuerint, facile peti potest. Nimirum quod etiam abbreviatura sine gravi poena corrumpi, aut lacerari non possit; idque in tantum nonnulli extendunt, ut etiam si partes à contractu recesserint, vel in id, ut laceraretur imbreviatura, consenserint, Notarii tamen, corruptelae hujus poenas luere debeant. *Farin. p. 6. operum crimin. quest. 154. v. 3. n. 34.* Ubi tamen consuetudinem cujusque loci servandam esse tradit; ut impune hoc ferant Notarii in illis locis, ubi, postquam Instrumentum extensè in Protocollo redactum est, bastardelli conscindi & abjici solent: nequaquam verò excusandi sint, qui praeter loci consuetudinem, hujusmodi abbreviaturas temerè, vel cancellando vel lacerando penitus corruerint.

Q. LXXX
VIII.

3. Quæritur, An consuetæ Notariorum attestations, quandò nempe in fine Instrumentorum, hujusmodi cancellationum, apostillarum, & rasurarum mentionem facere solent, suspicionem falsitatis excludere valeant? Negat *Bart. in l. Imperator. 18. n. 3. ad fin. ff. de statu hominum.* Ibi enim licentiam Judicis quoque requirit. Communis autem Doctorum opinio in contrarium est, quam etiam sequitur *Farinac. d. p. 6. quest. 53. p. 5.* Ubi ait, suspicionem cessare, si Notarius attestetur, apostillas & rasuras &c. tempore celebrati Instrumenti, & de consensu partium intervenisse, atque hanc etiam com-

communem Notariorum practicum esse. *Farinacius* tamen & ipse requirit. 1. Ut attestatio illa specialis sit, & demonstret particularem locum, atque etiam lineas atque verba specificet, in quibus rasura, interlineatura, & cancellationes illae reperiuntur: quamvis si una tantum sit Apostilla, vel rasura, attestationem generalem sufficere putet. 2. Ut sit apposita in fine Instrumenti, ante subscriptionem, & signum Notarij. Et denique 3. Ut sit in corpore scripturae, non verò in imagine, cum falsitatis suspicio esse possit, verba illa, sive attestationes, utpote sine die, & consule, in margine repertas, ex intervallo post confectum Instrumentum adjectas esse.

CAPUT VII.

De Contrariis.

Notarius Imperiali, Papali vel alterius autoritate ita creatus, sine causa removeri non potest, (a) certis tamen casibus officium suum amittit. Posit. 43.

(a) Ratio est, quia concessio Notariatus transit in contractum irrevocabilem; cum in ea interveniat factum reciprocum, tam ratione approbationis, & examinis, ex parte creantis, quam etiam solutionis, pro admissione Comitibus Palatinis faciendae: proptereaque poenitentiae locus amplius non sit. *Gratian. Tom. 3. Disceptat. forens. c. 590. n. 1. § 3.*

Et quidem primò, si Notarius huic officio suo renuntiaverit. Posit. 44.

Hoc autem Notarius Imperiali autoritate constitutus, non nisi in manus ipsius Imperatoris facere potest. *Matth. Stephan. de Jurisdic. lib. 3. p. 2. c. 5. n. 9.*

Secundò superventu dignitatis, veluti si fiat Judex. Nempe quoad exercitium: finito namque Iudiciario officio, nihil impedit, quò minus ad Notariatus officium redire possit. Posit. 45.
Isernia, in usibus Feudorum ad tit. Quae sint Regalia, ad verba, ad Justitiam. n. 3. per l. jubemus. 4. C. de proximis sacror. scrinior. lib. 12.

similique modo etiam Procuratores in causis, quibus Procura-
toris officio funguntur, ab exercitio Notariatus abstinere debent.
*Ordin. Camer. p. 1. tit. 39. §. 1. Als sich auch bißhero. Gilmann. Tom. 3.
Symphor. ad vocab. Notarius, fol. 236.*

POSIT.
46.

Tertiò amittitur, si Notarius falsum commiserit.
Farinac. par. 6. operum Criminal. quest. 155. p. 1. n. 10. § 11.
Hoc crimen autem Notarius multis modis incurrit. Veluti, si se
rogatum esse negaverit. *Farinac. d. tract. quest. 154. p. 1.* Si Instru-
mentum celaverit, *Alexand. Conf. 74. n. 12. lib. 1.* Si dixerit, præ-
sentibus talibus testibus, illi autem dicant contrarium. *Jason. ad l.*
2. §. voluntatem autem filiae § c. 2. n. 25. ff. soluto matrimo. § c.

QUEST.
LXXXIX.

Hic quæritur autem 1. Si Notarius rogatus Instrumen-
to sit senex, atque etiam bonæ famæ, an ob prætensam
labilem memoriam, à falsi crimine excusetur? Resp.
quòd stante senio bonaque famâ Notarii, ille ita demum excuse-
tur, si longo tempore antè rogatus fuerit, quàm se rogatum ne-
get. *Farinac. d. p. 1. n. 9. § seqq.*

QUEST.
XC.

2. An diversitas manus in scriptura falsitatem ar-
guat? Affirmatur, nisi talem varietatem mutatio calami vel
atramenti, aut status personæ ipsius scribentis, causata fuerit:
cùm non ita scribat, senex, sicut juvenis & robustus, nec lan-
guens & fremens, uti sanus & fortis: vel nisi Notarius subscri-
bendo fidem fecerit, scripturam diversorum manibus confectam
esse: quod etiam in Instrumento ab alio, quàm Notario, de
mandato tamen ipsius conscripto, & in subscriptione manu no-
tarii dicendum est. *Farinac. d. p. 6. q. 153. p. 6. n. 112. § seqq.*

QUEST.
XCI.

3. An Papyri diversitas falsitatis indicium faciat:
quandò scilicet una charta est longior alterâ vel quan-
dò diversa in iis signa reperiuntur? Affirmant *Menochi
de præsumt. lib. 5. præsumt. 20. n. 40. & Mascard. de probat. lib. 2.
conclus. 741. n. 21.* Ubi suo tempore accidisse tradit, cùm pars
contrà adversarium suum, ex Archivo cujusdam mortui Nota-
rii, antiquissimum Instrumentum produxisset, atque in eo ma-
ximum intentionis suæ præsidium collocasset. Quòd tunc Ad-
vocatus

vocatus partis adversæ post diligentem chartæ inspectionem, signum artificis, illo tempore adhuc vivenris,prehenderit, artificique illud recognoscendum dederit, atque ita ad ejus assertionem; se chartam illam confecisse, falsitas scripturæ, ingeniosè detesta fuerit.

4. An Notarij falsitas ex comparatione literarum argui possit? Distinguendum est, aut enim agitur civiliter, aut criminaliter. Priori casu, Instrumenta propter diversitatem characteris, & literarum, suspecta redduntur, & fidem non faciunt: posteriori verò, si Notarius criminis falsi accusetur, insufficiens præsumtio est, quæ ex comparatione literarum deducitur, cum illa sæpissimè fallat, quandoquidem propter ætatem vel infirmitatem, tractus scripturam sæpè mutetur, nec semper idem remaneat. Sufficit tamen hic quoque comparatio, & indicium quoddam falsitatis facit. *Mascard de probat. concl. 627.n. 29. & conclus. 741.n. 10. Et seqq. Farin.d. p. quæst. 153. p. 6.n. 118.*

5. An scripturarum repugnantia, sive contrarietas falsitatem arguant? Regulariter illud affirmandum est, sive in eodem Instrumento, sive in diversis contrarietas illa reperta fuerit. Nisi fortè repugnantia non sit in substantialibus negotij, neque atiam in effectu parti nocibilis. *Farin.d. quæst. 153. p. 7.n. 132.*

6. Quid si Notarius falsum Instrumentum confecerit, quod tamen ob defectum aliquem sit nullum? Respondetur, eum regulariter de falso puniri non posse, quamvis ad poenam extraordinariam teneatur. Quod tamen cum hoc temperamento accipiendum est: ut procedat, si nullitas illa Instrumenti, sit ex defectu intrinseco, puta formæ, aut solennitatum, quæ ad officium Notarij spectant: secus autem sit, si nullitas proveniat ex defectu extrinseco, sive eorum, quæ ad partes pertinent, puta, causæ efficientis, veluti omissionis decreti Judicis: aut materiæ: ut si testamentum ob præteritionem filij nullum sit, quod tamen quoad formam, & cæteras solennitates, omnes perfectiones habeat: hisce enim casibus Notarius de falso puniri potest, *Farinac. d. p. 6. quæstion. 155. p. 2.*

Hic autem ulterius quæritur, 7. An falsarij, vel de falso accu. *Quæst. XCV.*

accusati, five etiam condemnati nihilominus Instrumenta conficere possint? *Pacian. lib. 2. de Probat. c. 22.* ita distinguit: Aut enim, inquit, Instrumenta facta sunt ante accusationem motam, aut pendente falsitatis accusatione, aut post sententiam condemnatoriam. Primo casu valent, quia concurrat communis error, & quasi possessio officij, quæ gesta confirmant. Secundo casu valent quidem, sed fides minor illis adhibetur, si Notarius postea culpabilis repertus fuerit: ille tamen, si eos à quibus rogatus fuit, accusationis motæ non admonuerit, eisdem ad interesse tenebitur. Tertio autem casu subdistinguit: Aut enim condemnatoria Notarium officio nominatim privat: & tunc si publicè contra præsentem lata, Instrumenta non valent: Sin autem condemnatoria de officij privatione mentionem non faciat: tunc si crimen commissum extra officium Notariatus, Instrumenta valent: sin autem in officio sententia in præsentem publice lata sit, secus esse videtur, *Cardin. Tusch. pract. conclus. p. 5. lit. N. concl. 100.*

QUEST.
XCVI.

8. An pendente Inquisitione quoque super maleficio à Notario in officio commissum, ejus Instrumenta valeant? Pro affirmativa militare videtur, quòd ob diversum procedendi modum, inter accusationem & inquisitionem non sit facienda differentia. *Jul. Clar. lib. 5. sentent. §. fin. q. 72. n. 3.* Hoc tamen non obstante, contraria videtur verisimilior, per rationem, quòd inquisitio non sit nisi contra publicè diffamatos; atque proinde contra notoriè suspectos. Secus autem est in accusatione, quæ etiam famâ non præcedente, nuda voluntate accusatoris fieri potest. *Pacian. d. c. 21. n. 139. & sequent.*

QUEST.
XCVII.

9. An ad hoc, ut Notarius ob maleficium in officio commissum, officio privatus intelligatur, sufficiat declaratoria criminis, an verò insuper quoque declaratoria privationis requiratur? Videtur condemnatoria criminis sufficere: cum ob crimen in officio commissum, Notarius ipso jure officio privatus censeatur. Sed verior videtur contraria opinio, quæ etiam communis est, *arg. l. si quis Decurio 21. C. ad l. Corn. de fals.* Et facit, quòd super notoriis quoque sententia
juris

juris declaratoria ; & consequenter hic etiam declaratoria privationis requiratur. *Pacian. de Probat. d. c. 21. n. 135. § sqq.*

10. An in sententia condemnatoria Judex Notario facultatem Instrumenta conficiendi reservare possit? QUEST. XCVIII.
Si quæstio sit de crimine commisso in officio, quidam dicunt, ejusmodi reservationem fieri non posse: secus si crimen extra officium commissum fuerit. *Pacian. d. tract. de probat. c. 22. n. 18. § 19. Farinacius tamen p. 6. operum Criminal. quæst. 155. p. 3. n. 73.* etiam eo casu, quo falsitas intra officium commissa, famam in sententia reservari posse asserit: si nimirum falsitas intra illa sit modica, nec præjudicium alicui afferat, aut non dolo malo, sed temeritate sit perpetrata. Hodie verò in tanta Notariorum copia, rectius, forte ista reservatio indifferenter omittitur, & facinorosi ab hoc officio arcantur.

11. An Notarius condemnatus, saltem antiquas rogationes, ante condemnationem factas, in publicam formam redigere, partibusque tradere possit? QUEST. XCIX.
Affirmant *Bart. Bald. Angel. Iason. Felin. & alij allegati à Paciano d. c. 22. n. 20. Farin. d. quæst. 155. p. 3. n. 43.* Idque etiam tunc locum habet, si quis negaverit se rogatum esse, & postea de falso convictus fuerit: is enim à partibus ut rogatum perficiat, compelli potest. *Farin. d. p. 6. quæst. 154. p. 1. n. 8.*

12. Quæritur. An Instrumenta condemnati de falsitate, in officio commissa, nullum plane juris effectum habeant? QUEST. C.
Respond. Non valere illa, jure quidem publici Instrumenti; valere tamen in vim taciti pacti, sive tacitæ confessionis, si partes condemnatum rogârunt. *Pacian. d. c. 22. n. 23.*

Circa quæ tamen notandum, quòd instrumenta, à notario, ob crimen intra officium commissum, damnato, confecta, salvari possint, si forte alius adhuc idoneus Notarius illa subscripserit. *Bartol. Bald. Socin. Felin. & Tiraquell. alique allegati à Paciano. d. c. 22. n. 21. § 22.*

Porro circa hoc falsitatis crimen id quoque peculiariter notandum, quòd ad ejus probationem non semper duo testes sufficiant,

cient, fed nonnunquam & quidem frequentius tres requirantur, fecundum *Castrens. Consil.* 372. n. 1. & *Carol. de Grass. in tractat. de Except. ad mater. Statut. d. Except.* 19. n. 42. in fin. & per ea quæ *quæst.* 80. allata fuerunt.

POSIT. 47. Quarto si Notarius rogatus, absq; causa officium suum exercere recuset.

Quia sic fit perjurus: cum juramento sese adstrinxerit, officio suo se functurum, quoties requireretur. *Cardinal. ad Clement. 1. ad verbum, dudum. notabili* 13. *Felin. d. c. quoniam contra.* 11. n. 5. *Extra de Probation. Mager de Advocatia armata c. 9. n. 760.*

POSIT. 48. Quinto deniq; si Notarij scribere nesciant, & literas non legibiles pingant, ita ut non nisi cum magna difficultate intelligi possint, ab officio deponi debent.

Cum Reipublicæ interfit, ut acta judicialia, & Instrumenta conscribantur litera legibili, cum propter judices, tum etiam propter partes, quarum interest, ne ob malam scripturam Instrumentorum, à se productorum, expeditio causæ retardetur. *Pacian. d. c. 22. n. 29. § 30.* Atque hæc de Notariis eorumque officio rudi penicillo adumbrare, tempus instituto huic satis angustum, permisit: plura cupientibus, fidelis revolutio Authorum hic passim allegatorum, abundè satisfaciet; nunc verò

— — — Stet littore puppis.

S. N. D. B.

In secula seculorum A.

Brinckmann, Jacob

Centuria quaestionum practicarum de notariis et eorum officio

Altdorfium 1715

4 Diss. 3071,23

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10955198-4